

'N KRITIESE BESKOUING

VAN

ENKELE ASPEKTE

VAN DIE

WET OP VRUGAFDRYWING EN STERILISASIE

NO.2 VAN 1975

VERHANDELING

Voorgelê in 1978 ter vervulling van 'n deel
van die vereistes vir die graad Baccalaureus
Legum in die Fakulteit van Regsgeleerdheid
aan die Universiteit van die Oranje-Vrystaat

deur

ELIZABETH GARDINER, B. Iuris (U.O.V.S.)

Studieleier: Prof. J.N.R.van Rhyn

JOVS-SASOL-BIBLIOTEEK 0237660

11106900140122000019

CG-42-1000

10/20/50

237660

HIERDIE EKSEMPLAAR MAG ONDER
GEEN OMSTANDIGHEDEN UIT DE
BIBLIOTHEEK VERANDER WORD NIE

I N H O U D S O P G A W E

Bladsy

Hoofstuk I	:	INLEIDING	1
Hoofstuk II	:	ENKELE REGSVERGELYKENDE OPMERKINGS:	
		A. Die Nederlandse Reg	3
		B. Die Duitse Reg	7
		C. Die Engelse Reg	12
		D. Die Amerikaanse Reg.. ...	19
Hoofstuk III	:	DIE GEMENE REG	
		A. Die Romeinse Reg	25
		B. Die Romeins-Hollandse Reg	27
Hoofstuk IV	:	DIE HISTORIESE ONTWIKKELING WAT AANLEIDING GEGEE HET TOT DIE HUIDIGE WET	30
Hoofstuk V	:	DIE HUIDIGE WET	
		A. Aborsie	
		1. Die omskrywing van aborsie	40
		2. Posing tot aborsie	47
		3. Die onderskeid tussen moord en aborsie	52
		4. Gevalle waar aborsie geregverdig is	57
		5. Kritiek op die Wet	
		(i) Die Kerk	71
		(ii) Die Medici	75
		(iii) Die Gemeenskaps- opvattinge	78
		B. Sterilisasie	85
		C. Die Administrasie van die wet	91
Hoofstuk VI	:	GEVOLGTREKKINGS	98
Hoofstuk VII	:	BIBLIOGRAFIE EN REGISTER VAN AANGEHAALDE BESLISSINGS.	

HOOFSTUK I.

I N L E I D I N G

Aborsie is in seker elke gemeenskap bekend en ons vind dit deur die verskillende tydperke van die geskiedenis. Dit is en word nog steeds daaglik deur talle vroue, ongeag ouderdom, sosiale status of geloof oorweeg wanneer hulle voor die probleem van 'n ongewenste swangerskap te staan kom.

In Hoofstuk twee word regsvergelende opmerkings gemaak en dit blyk dat in die meeste lande aborsie vandag juridies slegs toelaatbaar is as daar sekere gronde aanwesig is. As gevolg hiervan het die probleem van onwettige aborsie ontstaan.

Hoewel die probleem geensins vreemd is nie, het die onderwerp die afgelope paar jaar veral in Suid-Afrika opnuut onder die soeklig gekom. Sekere faktore wat ook deeglik bespreek word in hoofstuk vier, het aanleiding gegee daartoe dat die ou gemeenregtelike bepalinge nie meer voldoende was nie, en om die aangeleentheid wetterereglik te reël het die Wet op Vrugaafdrywing en Sterilisasie no. 2 van 1975 op die Wetboek verskyn.

Die wetgewer het hom hier uitgelaat oor 'n saak wat vir die gemeenskap van uiterste belang is en die vraag ontstaan of die wet die gemeenskapsopvatting reflekteer. Die verskillende opvattinge in 'n gemeenskap is nou verwant aan hul godsdienstige oortuigings en die morele standarde van elke individu. Met die opkoms van die Christendom het hierdie aangeleentheid ook een geword wat die ernstige aandag van die betrokke staat as sodanige verg.

Die hoofdoel van die studie is om ondersoek in te stel na die gemeenskapsopvatting met betrekking tot aborsie, om te bepaal of die wetgewing uiting gee aan die gemeenskapsopvatting en bydra tot verligting van die geneesheer

se verantwoordelijkheid en besluit in die verband,
wat tot dusver beslis beswarend was. Verder om
die wet sistematies te ontleed en te kritiseer.

Die operatiewe ingreep sterilisasie word ook kortliks
bespreek en aangetoon hoe dit ontwikkel het tot waar
dit vandag staan.

HOOFSTUK II

A. DIE NEDERLANDSE REG

Volgens die Nederlandsche Wetboeken en Strafrecht word onderskeid getref tussen vrugafdrywing deur die vrou self of met haar toestemming, en vrugafdrywing deur iemand anders sonder die vrou se toestemming.

Artikel 295 bepaal soos volg:

"De vrouw die opzettelijk de afdrijving of den dood van hare vrucht veroorzaakt of door een ander laat veroorzaken, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren"¹ en verder

Artikel 296:

"Hij die opzettelijk de afdrijving of den dood der vrucht van eene vrouw zonder hare toestemming veroorzaakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren. Indien het feit den dood van de vrouw ten gevolge heeft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren"²

Hieruit blyk dit dat laasgenoemde as 'n ernstiger oortreding beskou word en dus swaarder gestraf word.

Geskied die afdrywing met die toestemming van die vrou kan gevangenisstraf van 4 jaar en 3 maande³ opgelê word en waar die handeling deur 'n geneesheer of vroedvrou verrig is, kan swaarder strawwe ter sprake kom.⁴

-
1. FRUIN, J.A., Nederlandsche Wetboeken, S.Gravenhage, 1976, bl.1396.
 2. ald.
 3. ald., Artikel 297.
 4. ald., Artikel 298.

In teenstelling met die genoemde misdrywe wat resorteer onder 'misdrijven teen het leven gericht', word Artikel 251 bis ingedeel onder 'Misdrijven teen de zede'. Die Artikel bepaal soos volg:

"Hij die opzettelijk eene vrouw in behandeling neemt of eene behandeling doet ondergaan, te kennen gevende of de verwachting opwekkende dat daardoor zwangerschap kan worden verstoord, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van ten hoogste zes duizend gulden".⁵

Die Wetboek stel nie die vereiste van lewensvatbaarheid as vereiste van lewe by geboorte nie. Die vereiste word gestel van lewe by geboorte en dat die lewe sodanig moet wees dat dit selfstandig kan voortbestaan. Biologiese lewe is dus nie voldoende nie. Volgens Smit⁶ beteken dit niks anders as die vereiste van lewensvatbaarheid addisioneel tot die vereiste van lewe nie.

Reeds in 1933 het Dr. J. Valkhoff⁷ gepleit dat strafbepalings gerig teen abortus provocatus in die algemeen van die Wetboek moet verdwyn en deur nuwe wetlike voorskrifte vervang moet word wat aborsie alleenlik strafbaar stel onder die volgende omstandighede:

- (a) waar aborsie deur onbevoegde persone gepleeg word, m.a.w. nie geneeshere nie,
- (b) buite die daartoe erkende kliniek plaasvind,
- (c) sonder toestemming van die swanger vrou plaasvind,
- (d) plaasvind na 'n tydperk van 3 maande vandat bevrugting plaasgevind het.

Die eerste prinsipiële uitspraak sedert 1953, wat handel oor 'n oortreding ingevolge Artikel 251 bis,

5. ald., bl. 1308.

6. SMIT, P.C., Regsvereistes vir Lewendige Geboorte of Regsvereistes vir die Totstandkoming van die Natuurlike Persoon, in Tydskrif vir Regswetenskap, Junie 1977, vol.2, no.1, bl. 37.

7. VALKHOFF, J., Abortus Provocatus en Strafwet, Haarlem, 1933, bl. 212.

is op 8 Junie 1976 deur die hof van Amsterdam gelees. Die dokter is vrygespreek en klem daarop gelê dat die opvatting van die gemeenskap en die medici aan veranderinge onderhevig is. In die afgelope twintig jaar is slegs by uitsondering vervolging teen medici ingestel. Artikel 251 bis stel onwettige aborsie deur medici uitgevoer nog strafbaar, maar daar kan regverdigingsgronde wees. Die hof meen dat daar sulke regverdigingsgronde aanwesig is waar die handeling noodsaaklik is op mediese gronde waaronder die regbank ook sodanige grond verstaan. Of een dergelyke mediese indicatie aanwesig is, staat ter beoordeling aan de arts die de behandeling toepast, mits hij daarbij op goede gronden die indicatie aanwezig acht. Nu niet gebleken was dat de verdachte arts op onvoldoende grond een medische indicatie aanwezig achtte, bestaat er een rechtvaardigingsgrond."⁸

In die aborsiekliniek van Mildredhuis is daar op 6 Februarie 1974 'n aborsie uitgevoer op 'n 16 jarige meisie sonder toestemming van haar ouers of haar geneesheer. Die hof meen dat hierdie 'n geval is waar die nodige regverdigingsgronde ontbreek en beredeneer die afwesigheid van regverdigingsgronde soos volg: "de leeftijd van het meisje, de indicatiestelling die uitsluitend psycho-sociaal genoemd wordt en uitsluitend gegrond op mededelingen van het meisje; voorts dat de aborterende arts niet aan het vooroverleg dat tot de indicatiestelling leidde, heeft deelgenomen; vervolgens dat deze arts wist dat de huisarts niet was benaderd en ten slotte dat door het niet raadplegen van de huisarts bij voorbaat ieder alternatief werd afgesneden."⁹

8. VAN DER HEIJDEN, P.F., Een Tussenstand in de Abortus Straffzaken, in Nederlands Juristenblad, Feb. 1978, vol. 53, bl.120.

9. ald.

Die hof konkludeer dat daar geen regverdigingsgronde aanwesig is nie, maar heg 'n ruim interpretasie aan die begrip mediese indikasie.

'n Vervolging word daarna op 4 Junie 1976 teen 'n dokter van die Bloemenhove kliniek ingestel maar hy verweer homself deur te sê "dat op grond van de enkele omstandigheid dat de abortus ingreep door een arts verricht wordt, voorverondersteld dient te worden dat daartoe een medische indicatie en mitsdien goede gronden aanwezig zijn."¹⁰ 'n Poging dus om erkenning te verleen aan aborsie as 'n normale mediese handeling waarop geen afsonderlike strafregtelike toesig nodig is nie.

Die Hoge Raad beslis hierop dat die misdaad van aborsie nog steeds op die Wetboek staan en "dat dienovereenkomstig de strafrechter, indien daartoe uitgenodigd, moet oordelen met gebruikmaking van de traditionele strafrechtelijke technieken en derhalve toetsing van de aangevoerde strafuitsluitingsgrond moet plaatsvinden."¹¹

In Nederland vind ons nou 'n sterk aandrang by die regering tot liberalisering van die bestaande toestand, veral met die oog op die verbetering van die posisie van die geneesheer, asook bekamping van onwettige praktyke. Die oprigting van aborsieklinieke het lank reeds 'n aanvang geneem.

Die Dolle-Mina groep bepleit die reg van die vrou op aborsie met die woorde:

"Baas in eigen buik"¹² en pleidooie soos: "de abortus vrij gedurende de eerste tien weken van de zwangerschap, gedurende de tweede periode van tien weken op sociale en medische indikatie, daarna enkel op medische indikatie."¹³

10. ald.

11. ald., bl.121.

12. DUVENHAGE, B., Abortus Provocatus vanuit Etiese Gesigspunt, in Die Suid-Afrikaanse Vereniging vir die Bevordering van die Christelike Wetenskap, 1971, vol.30, bl.16.

13. MULDER, G.E., Nieuws van het Abortusfront, in Delikt en Delinkwent, Junie 1975, vol.5, no.6, bl.323.

Dit blyk dat die aborsiewetgewing hier 'n dooie letter van die wet geword het en dat die gemeenskapsopvatting meer liberale wetgewing op die Wetboek verkies. Alreeds word die streng wette nie nagevolg nie, en dat die regspleging dit aanvaar het, blyk uit die geringe aantal vervolgings in die verband. Geneeshere veral sal 'n meer liberale toepassing van aborsie verwelkom.¹⁴

Die Nederlandse Senaat het 'n aborsiewet wat aborsie op aanvraag sou wettig verwerp, maar daar is darem 'n stappie gevorder deurdat dit deur die Laerhuis aangenem is.

B. DIE DUITSE REG

Voor 1926 het streng Duitse Imperiale wette gegeld, maar is in die jaar aansienlik verslap. Onder die Nazi-bewind is die ou streng wette weer heringestel, maar talle aborsies is nog onder die dekmantel van eugenetiese grond gedoen en toon 'n syfer van 9,9 aborsies vir elke 100 swangerskappe.¹⁶

Met die afhandeling van die oorlog is die Duitse Strafkode vervang maar hoewel die doodstraf nou afgeskaf is, is strenger reëls met betrekking tot aborsie ingestel. In 1956 is meer as 6,000 mense gearresteer weens onwettige aborsie. Tog het die talle ongewenste swangerskappe as gevolg van verkragting gedurende die Tweede Wêreldoorlog die gemeenskapsopvatting, veral in Duitsland, beïnvloed.¹⁷

Tot 1974 het paragraaf 218 van die Duitse Strafgesetzbuch die posisie met betrekking tot aborsie gereël en wel deur te onderskei tussen vrugafdrywing deur die vrou self en die deur iemand anders as die vrou:

-
14. ald.,
 15. REDAKSIE, Pro-lewe Bulletin, April 1978, no.1, bl.(6),
 16. BECKER, A.L., Symposium on Abortion. Therapeutic Abortion. A Psychiatric Point of View, in Medical Proceedings, Julie 1971, vol. 17, no. 15, bl. 225.
 17. KRÜGER, K., Value of the Unborn Child, Abortion and Christian Ethics, in Journal of Theology for Southern Africa, Maart 1973, vol.2, bl.8.

- (1) Eine Frau, die ihre Leibesfrucht abtötet oder die Abtötung durch einen anderen zulässt, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren bestraft.
- (2) Wer sonst die Leibesfrucht einer Schwangeren abtötet, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren, in besonders schweren Fällen mit Freiheitsstrafe von einem Jahr bis zu zehn Jahren bestraft.¹⁸

Wat poging betref word gesê

- (3) "Der Versuch ist strafbar"¹⁹

Verder is enige persoon wat 'n swanger vrou voorsien van 'n voorwerp waarmee sy die foetus om die lewe kan bring, strafbaar.

- (4) "Wer einer Schwangeren ein Mittel oder einen Gegenstand zur Abtötung der Leibesfrucht verschafft, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren, in besonders schweren Fällen mit Freiheitsstrafe von einem Jahr bis zu zehn Jahren bestraft"²⁰

Die misdaad word nie slegs gepleeg as die vrug afgedryf word nie, maar ook as dit gedood word in die moederlyf. Die vrug ontstaan as beskernde regsgoed by bevrugting en word as 'n vrug beskou solank as wat dit leef.²¹

Die howe het egter nie hierdie wette streng nagevolg nie en enkele uitsonderings het uitgekristalliseer, naamlik gevalle waar aborsie noodsaaklik

18. Artikel 218 van die Strafgesetzbuch, 9de uitgawe, deel 2, 1974.

19. ald.

20. ald.

21. DE WET, J.C. en H.I. SWANEPOEL, Strafreg, 3de uitgawe, deur J.C. DE Wet, Durban, 1975, bl. 221.

is om die moeder se lewe te red of om haar te beskerm teen ernstige liggaamlike benadeling. 'n Selfmoord dreigement is in 'n ernstige lig beskou as iets wat die moeder se lewe in gevaarstel. Verkragting of onwettige gemeenskap met idiote en swaksinniges het nie aborsie regverdig nie en die moontlikheid dat die kind met 'n ernstige oorerflike gebrek gebore kon word, was ook nie genoegsaam nie. Ook was sosiale gronde nie voldoende om aborsie wettig te maak nie.²²

In die praktyk het artikel 218 'n dooie letter van die wet geword as gevolg van die veranderende gemeenskapsopvattinge en word daar na skatting jaarliks 500,000 aborsies in Wes Duitsland gedoen.²³

In 1975 is 'n nuwe Wetsontwerp in die Parlement voorgestel en die volgende beginsels is aanvaar.

- (a) 'n aborsie mag gedurende die eerste twaalf weke van swangerskap deur 'n geneesheer met die vrou se toestemming uitgevoer word;
- (b) na die twaalf-weke periode mag 'n aborsie gedoen word indien dit noodsaaklik is om die moeder se lewe of gesondheid teen ernstige benadeling te beskerm. Aborsie is ook toelaatbaar as daar 'n moontlikheid bestaan dat die kind liggaamlik of geestelik ernstige gestrem sal wees. Die operasie moet egter binne die eerste 22 weke nadat bevrugting plaasgevind het, uitgevoer word.²⁴

As gevolg van teenstand van die opposisie is die saak voor die hoogste hof gelê wat moes besluit of die statuut onkonstitusioneel was. Die essensie

-
22. FABRICIUS, H.J., Aspects of the Abortion Reform in West Germany, in Tydskrif vir Hedendaagse Romeins-Hollandse Reg, Februarie 1976, vol. 39, no.1, bl.72-73.
 23. WESSELS, I., Oor Aborsie swyg Niemand meer nie, in Sarie Marais, 26 April 1972, vol.23, no.21, bl.42.
 24. FABRICIUS, a.w., bl.76.

van die hof se beslissing was dat aborsie op aanvraag gedurende die eerste twaalf weke van swangerskap onderworpe bly aan kriminele sanksies. Die enigste uitsonderings is:

- (a) waar aborsie noodsaaklik is om die moeder se lewe of gesondheid te beskerm, of waar daar redes was om aan te neem dat die kind ernstig liggaemlik of geestelik gestrem sal wees.
- (b) waar swangerskap die gevolg is van onwettige gemeenskap met kinders, idiote of swaksinniges of verkragting.²⁵
- (c) dat die hof diskresionêre bevoegdheid het om kriminele sanksies terug te hou teen 'n gencesheer wat binne die eerste twaalf weke van swangerskap 'n aborsie uitvoer op 'n vrou "where abortion is the only remaining measure reasonably expected to relieve pregnant women of a 'grave hardship'"²⁶
Die hof se bevoegdheid word ontleen aan paragraaf 35 van die Bundesverfassungsgericht wat as volg lui: "The Federal Constitutional Court is authorized to designate who shall implement its judgment; in individual cases it may also regulate the manner of its execution"²⁷

Die hof is gekritiseer dat dit te min aandag gee aan hierdie uiters moeilike sosiale probleem van aborsie. Hieronder sorteer veranderende sosiale waardes, die hoë syfers van onwettige aborsies en die onafdwingbaarheid van die bestaande strafsanksies.²⁸ Hulle meen ook dat afdrywing van 'n foetus in die vroeë maande van swangerskap heeltemal iets anders is as moord.

25. ald., bl.77.

26. KOMMERS, D.P., Abortion and Constitution : United States and West Germany, in American Journal of Comparative Law, Lente 1977, Vol.25, no.2, bl.267.
Volgens hom word hier verwys na ernstige sosiale, ekonomiese en sielkundige stremming.

27. ald.

28. ald., bl.273 - 274.

Tog het die Minister van Justisie te kenne gegee dat die beslissing van die Hoogste Hof nagevolg sal word, hoewel die Parlement nog oortuig was dat hul argumente ten gunste van 'n strafvrye tydperk vir aborsie veel gewig dra.²⁹

Om dit meer in lyn te bring met die hof se houding is die wet in 1976 verander om voorsiening te maak vir 'n raadgewende liggaam wat bystand verleen aan vroue wat 'n aborsie mag oorweeg.³⁰

Wat poging betref is daar twee rigtings onderskei, naamlik die subjektiewe en objektiewe standpunte. Die eersgenoemde houding het slegs vereis dat die dader die voorneme moes gehad het om die misdaad te pleeg en die voorneme omgesit het in 'n handeling ter uitvoering daarvan. Die objektiviste het die dader slegs aanspreklik gestel vir handelinge wat in werklikheid op die punt gestaan het van werklike pleging van die misdaad self.

Die subjektivistiese houding het begin veld wen en nadat die Reichsgericht die maatstaf oorgeneem het, is dit konsekwent toegepas,

Op 24 Mei 1880 moes die Appélhof beslis of 'n persoon skuldig was aan vrugafdrywing waar die vrou swanger was, maar die middel wat aangewend was, absoluut ondoeliglik was. Die hof het die subjektiewe standpunt ingeneem en hom as volg uitgespreek. "Darüber nun kann kein Zweifel aufkommen, das im Versuche der verbrecherische Wille diejenige Erscheinung ist, gegen welche das Strafgesetz sich richtet, im Gegensatz zu

29. FABRICIUS, a.w., bl.76.

30. KOMMERS, a.w., bl.275.

dem in der Vollendung zu Tage tretenden aus dem verbrecherischen Willen hervorgegangenen rechtswidrigen Erfolge."³¹ Hiern is die subjektiewe maatstaf tallose kere deur die hof toegepas.

In Oos-Duitsland was aborsie slegs op mediese gronde toegelaat gedurende 1946-1947. In 1947 is dit uitgebrei om ook sosiale, etiese en eugenetiese gronde in te sluit, maar in 1950 was 'n verandering in die wet die oorsaak dat aborsie toe slegs toelaatbaar was om die moeder se lewe en gesondheid te beskerm. In 1965 word sosiale gronde ook as 'n indikasie vir wettige vrugafdrywing erken en in 1972 word aborsie op aanvraag wet.³²

C. DIE ENGELSE REG

Voor 1803 was die strefregtelike verbod van aborsie beperk tot die gevalle waar die foetus reeds in die uterus begin beweeg het. Die sogenaamde 'quickerings' gevalle.³³

Dit was die posisie in Engeland tot 1803 toe die reëling van aborsie statutêr verorden is. Nou is ook gevalle as misdad aangemerkt waar aborsie gedoen is op 'n vrou, maar beweging van die foetus nog nie begin het nie. Die straf verbonde aan laasgenoemde gevalle

-
31. VAN DYK, H.P., Die Probleem van Ondeugdelike Loging, in Tydskrif vir Hedendaagse Romeins-Hollands Reg., 1957, vol. 20, bl.99.
 32. DROUWER, S.J., A Survey of Patients referred for Therapeutic Abortion on Psychiatric Grounds in a Cape Town Provincial Hospital, ongep. verhandeling, Universiteit van Kaapstad, 1977, bl. 60.
 33. WILLIAMS, G., The Sanctity of Life and the Criminal Law, New York, 1970, bl.149.

was egter nie so swaar, as by aborsie gepleeg na 'ouickening' nie. Die wysiging van die wet was van groot belang omdat die meerderheid swanger vroue aborsie gedurende die vroeëre van die twee tye gedoen, of laat doen het.

Ingevolge die 1861 Wet was aborsie 'n misdad, hetsy gepleeg deur die swanger vrou self, of deur 'n derde. Die toestemming van die toekomstige ouers kon die misdad nie minder ernstig maak nie, en al het hul albei 'n aborsie begeer, was dit nog steeds onwettig.³⁴

Daar is leiding gegee in die bekende saak van R. v Bourne³⁵ waar 'n ginekoloog 'n aborsie op 'n veertienjarige dogter gedoen het en die oorsaak van haar swangerskap 'n verkragting deur 'n groep soldate was. Die hof beslis by monde van Regter J. Macnachten "if the doctor is of opinion, on reasonable grounds and with adequate knowledge, that the probable consequence of the continuance of the pregnancy will be to make a woman a physical or mental wreck, the jury are quite entitled to take the view that the doctor who under these circumstances and in honest belief, operates, is operating for the purpose of preserving the life of the mother."³⁶ Die Regter sê verder "life depends upon health and health may be so gravely impaired that death results."³⁷

Die medici het die uitspraak in 'n breër sin toegepas en dit blyk goedgekeur te word in die saak Bergman v Ferguson³⁸ waar regter Morris meen dat die hof 'n

-
34. O'NEILL, P.T., en I. WATSON, The Father and the Unborn Child, in The Modern Law Review, Maart 1975, Vol.38, no.2, bl.179.
35. (1939) 1 K.B. 472(1938) 3 all E.R., 615, soos bespreek deur BATHS, J.E., en E.S. ZAWADSKI, Criminal Abortion, Springfield, 1964, bl.205, e.v.
36. ald., bl. 207, bl.692. van die hofrapport.
37. ald.
38. 1948 ongerapporteerde saak soos bespreek deur SMITH, J., en B. HOGAN, Criminal Law, 3de uitg., London, 1973, bl. 274.

wye interpretasie sal heg aan die aborsiegrond wat aborsie wettig waar die vrou se lewe of gesondheid in gevaar verkeer. Dit blyk dus nou dat beide fisiese en geestelike gesondheid van die moeder as grond vir aborsie uitgekristalliseer het.

Bogenoemde houding was duidelik 'n verslapping van die algemene reël, maar die presiese strekking daarvan was nie maklik te peil nie. Mettertyd sou die posisie duidelik in die statute vasgelê word.

So is dit dan dat die Engelse Abortion Act in 1967 na 'n lang stryd verorden is en die gronde vir beëindiging van swangerskap aansienlik uitgebrei is.

Volgens Artikel 1(1) van hierdie wet is beëindiging van swangerskap deur 'n geregistreerde geneesheer geoorloof indien twee geregistreerde geneesheer bona fide die mening toegedaan is dat:

- (a) "the continuance of the pregnancy would involve risk to the life of the pregnant woman, or of injury to the physical or mental health of the pregnant woman or any existing children of her family, greater than if the pregnancy were terminated or
- (b) that there is a substantial risk that if the child were born it would suffer from such physical or mental abnormalities as to be seriously handicapped."

Sub-artikel 1(2) van die wet skryf soos volg voor:
"In determining whether the continuance of a pregnancy would involve such risk or injury to health as is mentioned in paragraphs (a) of subsection (1) ... account may be taken of the pregnant woman's actual or reasonably foreseeable environment."

Ingevolge subartikel 3 mag beëindiging van swangerskappe net in sekere omskrewe of goedgekeurde hospitale of inrigtings plaasvind. Die voorskrifte betreffende die mening van twee geneeshere en die hospitaal of inrigting is egter ingevolge subartikel 4 nie van toepassing by "termination of a pregnancy by a registered medical practitioner in case where he is of the opinion, formed in good faith, that the termination is immediately necessary to save the life or prevent grave permanent injury to the physical or mental health of the pregnant woman." Origens bevat die Engelse Wet ondermeer voorskrifte betreffende aanmelding van swangerskaponderbrekings deur geneeshere.

In Artikel 5(2) word die volgende reël met betrekking tot aborsie gevind:

"For the purpose of the law relating to abortion, anything done with the intent to procure the miscarriage of a woman is unlawfully done unless authorized by section 1 of the Act." Smit.³⁹ is van mening dat die beskrywing nie bevredigend is nie, aangesien hier nie direk gepoog word om die misdryf te omskryf nie, maar daar slegs neergelê word wat ook by die misdryf ingesluit moet word. Artikels 5(1) en 6 hou verband met ander wette in die Engelse Reg, naamlik die Offences against the Person Act van 1861 en die Infant Life (Preservation) Act van 1929.

In Engeland skyn die mening vandag te wees om ook poëing strafbaar te stel.⁴⁰ In Rex v Brown⁴¹

-
39. SMIT, P.C., Aspekte van die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasie, 1975, in Tydskrif vir Regswetenskap Oktober 1976, vol. 1, no. 2, bl.161.
40. DE WET EN SWANEPOEL, a.w., bl.166.
41. (1899)63 JP 790, soos bespreek deur GARDINER, F.G., en C.W. LANSDON, South African Criminal Law and Procedure, vol.II, 6de uitg., Kaapstad, 1957.

is beslis "At common in England the administrator to, or taking by a woman, for the purpose of procuring her miscarriage, of a drug thought to have ecobolic properties, but is in fact innocuous, constitutes an attempt."

Becker⁴² omskryf hierdie aborsiewet as "a gateway to legal abortion" daar dit so wyd gestel is dat dit vir 'n genesheer altyd moontlik sal wees om vir homself en ander te oortuig dat aborsie geregverdig is.

Ook word na London verwys as die 'Aborsie-Hoofstad van die Wêreld' waarheen duisende meisies en vroue jaarliks vanuit verskillende wêrelddele stroom om aborsie op aanvraag te ondergaan.

Die wetgewer het klaarblyklik nie bedoel om aborsie op aanvraag goed te keur nie, maar die gevolg van die wet was 'n vinnige styging in die aantal aborsies wat daagliks gedoen is. In 1969 was dit 54,157 teenoor 2,800 in 1962 en die vernaamste rede wat aangevoer is, was die gevaar vir benadeling van die fisiese of geestelike gesondheid van die swanger vrou.⁴³

'n Positiewe gevolg van die wet word beklemtoon deur Simms⁴⁴ waar hy sê dat die sterfgevälle as gevolg van aborsie van 53 in 1966 tot net oor 30 in 1969 afgeneem het omdat minder onwettige aborsies deur leke uitgevoer is. In Nottingham het die getal aborsies by die polisie aangemeld afgeneem van 94 in 1967 tot 3 in 1969.

42. BECKER, a.w., bl.255.

43. DUVENHAGE, a.w., bl.16.

44. HARRISON, E., Abortion : the Winds of Change Confounded, in Natal University Law Review, 1973, vol.1, no.2, bl.46.

Die teendeel blyk uit Finnis se navorsing en hy kom tot die gevolgtrekking dat aanklagte weens aborsie min of meer dieselfde gebly het, hoewel 'n bietjie laer in 1969. Hy sê "The figure do not give the impression that the backstreet-abortionist is precipitate".⁴⁵

Ter ondersteuning hiervan bespreek Harris die langdurige prosedure wat deurgegaan moet word as 'n vrou 'n wettige aborsie wil laat doen en sê dan: "It would certainly appear far less complicated for a girl to seek the service of a 'reputable' backstreet operator with the attendant risks, but without the 'redtape' and prolonged procedure of legal abortion, which substantially destroys any hope of maintaining secrecy."⁴⁶

Die Britse regering is egter bewus van die openbare en mediese ontevredenheid oor die wet en het 'n Gekose Komitee aangestel om die voorstelle vir die verstewiging van die wet te ondersoek.

Die bevindings van die Komitee onder die voorsitterskap van Regter Lane is in 1974 gepubliseer. Geen byvoegings tot die wet is voorgestel nie en voorstelle oor veranderings was min.⁴⁷

Sedert die instelling van die Aborsiewet in 1967 het die getal aborsies skerp gestyg en die jongste syfer wat in die verslag aangehaal is, is dié van 1971 naamlik 126,000 aborsies. Die dooetal het geleidelik gedaal wat skynbaar te danke is aan die verbeterde tegnieke.

45. ald.,

46. ald., bl.50

47. REDAKTEUR, The Medico Legal Journal, 1974, Vol.42, no. 2, bl. 25.

Die verslag beklemtoon die noodsaaklikheid van beëindiging van swangerskap voor die twaalfde week van swangerskap en stel 'n maksimum tydperk van 24 weke voor.

Die Komitee is duidelik eensgesind daaroor dat aborsies op aanvraag onwenslik is, maar beveel nie aan dat die bepalings van die wet strenger gemaak moet word nie.

Die Komitee merk as volg op:

"We do not advise for these purposes a restriction of the legal grounds for abortion: nor do we wish to give any support to those who would encourage a censorious public attitude to those who seek it. To suggest that the woman who, after anxiety, heart-searching and doubt, decides to seek an abortion should instead summon up her will-power and accept with the best grace she can muster a situation which would often be tragic for her, is advice similar to that which has so often in the past been given to those who were suffering from nervous or mental illness - "pull yourself together". It is advice which in the great majority of cases is crude unfelling and ineffectual. We do not think the Abortion Act can be interpreted, or should be used, in a punitive way in an attempt to improve this society's morals and to diminish sexual misbehaviour."⁴⁸

'n Private wetsontwerp van 'n Britse I.V. wat meer doeltreffende kontrole oor aborsie beoog het een sekere wanpraktyke sou uitskakel, is in 1977 by 'n tweede lesing in die Laerhuis aangeneem. Daar die wetsontwerp nie tyd gegun was vir 'n derde lesing nie, het dit verval, maar sal waarskynlik weer voorgestel word.⁴⁹

48. ald., bl.26.

49. REDAKTEUR, Pro-life Bulletin, a.w., bl.(6).

Op 24 Mei 1978 het 'n sekere mnr. Paton 'n interdik teen sy vrou probeer verkry om te verhoed dat sy 'n aborsie ondergaan. Die hof by monde van Sir George Baker staan nie die interdik toe nie en beslis dat die foetus geen regte het tot tyd dit gebore is en 'n selfstandig bestaan voer nie. Verder dat 'n inbreuk op iemand se reg gemaak moet word voordat 'n interdik toegestaan kan word. In hierdie geval word geen reg deur die Aborsiewet aan 'n vader verleen dat hy geraadpleeg sal word voordat 'n swangerskap beëindig word nie. Hierdeur het Engeland se 1967 Aborsiewet sy eerste groot aanslag in die howe oorleef. Mev. Paton se houding was "Its my body. It's my right to choose."⁵⁰

D. DIE AMERIKAANSE REG.

In Amerika het die statute van die meeste state bepaal dat aborsie wettig was indien dit daarop gerig was om die lewe van die moeder te red. Die lewe van die moeder hoef nie in onmiddellike gevaar te gewees het nie, maar hoef slegs bedreig te wees. Die bedreiging kon deur verskillende faktore veroorsaak wees bv. siektes wat sy opgedoen het gedurende swangerskap. Verder is dit beskou dat die moontlikheid dat 'n abnormale kind gebore sou word ook aborsie regverdig aangesien dit 'n ernstige invloed op die moeder se gesondheid kon hê of haar lewe in gevaar kon stel.

Op 1 Julie 1970 het die posisie verander toe 'n nuwe wet in New York regsrag verkry het, en die afdrywing van 'n vrug tot op die stadium van 6 maande van swangerskap in 'n hospitaal of kliniek gewettig is.⁵¹

50. STAR BUREAU, Judge rules against Husbands Plea for His Unborn Baby, in Star, 24 Mei 1978, bl. 1. Sien ook SCURATOR, Nuus en Kommentaar: Eggenoot Verloor Geding oor Sy Ongebore Baba, in De Rebus Procuratoriis, Aug. 1978, no. 128, bl. 427.

51. SCHREIBER, S., New York Abortion, in Fair Lady, 29 Maart 1974, Vol.10, no.7, bl.45.

Die Amerikaanse Hooggeregshof het op 22 Januarie 1973 'n verslapping van die aborsiewette in die Verenigde State van Amerika aanbeveel en verklaar dat ooreenkomstig haar grondwetlike reg op privaathed, die besluit of 'n swangerskap beëindig sal word gedurende die eerste drie maande van swangerskap, 'n besluit is wat uitsluitlik tussen die vrou en haar geneesheer berus. In die daaropvolgende swangerskapydperk van drie maande mag die owerheid die aborsie wettig en in die laaste drie maande van swangerskap voor geboorte sal aborsie onwettig wees, tensy noodsaaklik om die lewe van die moeder te red.

Die Hooggeregshof se houding het uitgekristalliseer in twee sake wat in 1973 beslis is, waarvan die eerste Roe v Wade⁵² was. Roe was 'n ongetroude swanger vrou wat aansoek gedoen het om 'n wettige aborsie. Omdat aborsie slegs toelaatbaar was indien die lewe van die moeder in gevaar verkeer het, is haar aansoek geweier en het sy haar tot die hof gewend. Die distriks-hof se bevindings word op appél bekragtig toe die Hooggeregshof beslis dat die statute wat aborsie verbied met die uitsondering van gevalle waar die moeder se lewe in gevaar verkeer, onkonstitusioneel is.

Die belange van die moeder en die foetus is afsonderlik oorweeg en om 'n balans te bewerkstellig hiertussen en die belange van die Staat, het die hof gelet op die drie tydperke wat gedurende 'n swangerskapsperiode van nege maande onderskei word. Gedurende die eerste tydperk van 12 weke berus die aborsiebesluit uitsluitlik by die vrou en haar geneesheer. Slegs na die tydperk verstreke is, regverdig die Staat se besorgdheid met

52. 410 U.S. 113 (1973) soos bespreek deur MOFFS, G.W., III in Abortion Statutes after Danforth: An Examination, 1976-1977, vol.15, no. 3, bl. 538 e.v. Sien ook ELY, J.H., The Wages of Crying Wolf: A Comment, 1974, Vol.82, no. 2, bl. 920 e.v.

betrekking tot die beskerming van die vrou se gesondheid inmenging in die besluit. Met verwysing na die tweede tydperk van 12 weke beslis die hof dat "The State may regulate the abortion procedure in ways that are reasonably related to maternal health."⁵³ Laastens, het die hof beslis dat gedurende die laaste 12 weke van swangerskap die Staat, met die oog op die beskerming van die foetus, aborsie kan reguleer tensy aborsie noodsaaklik is 'in appropriate medical judgment, for the preservation of the life or health of the mother.'⁵⁴ Die Hof sê dat die belange van die Staat om die foetus te beskerm gebiedond raak met die verkryging van lewensvatbaarheid. Laasgenoemde term word nie uitdruklik gedefinieer nie, maar die hof meen dat dit beteken 'potentially able to live outside the mother's womb, albeit with artificial help.'⁵⁵

Die tweede beslissing waarin die Hooggeregshof sy houding bekend gemaak het, was die van Doe v Bolton⁵⁶

Doe, weereens 'n ongetroude verwagte vrou, se aansoek om 'n aborsie word geweier omdat sy nie voldoen aan die vereistes wat deur die statute van Georgia gestel word nie. Die vereistes was naamlik dat die aborsie in 'n aangewese hospitaal uitgevoer moes word, dat die prosedure wat gevolg sou word deur 'n komitee goedgekeur word en dat die besluit van die dokter deur twee ander geneeshere goedgekeur word.

Die Hooggeregshof verklaar die statute ongeldig met betrekking tot die vereistes van 'n spesifieke hospitaal, 'n komitee wat prosedure moet goedkeur en die dokter se besluit wat bekragtig moet word. Die hof meen dat die bepalinge nie tred hou met die vrou se behoeftes

53. ald., bl. 539, Sien bl. 164, van die Hofbeslissing.

54. ald.

55. ald., bl. 540.

56. 410 U.S. 179 (1973), soos bespreek ald.

nie, dat dit onnodig streng is en dat dit indruis teen die besluit oor aborsie wat die vrou in oorleg met haar geneesheer kan uitoefen. Dit word beklemtoon dat die wetgewer nie meer beperkings op 'n geneesheer moet lê in die uitoefening van 'n besluit tot beëindiging van swangerskap as by die neem van 'n besluit tot enige ander operasie nie.⁵⁷

Die Hooggeregshof het 'n paar belangrike aangeleenthede onaangeraak gelaat, maar dit het onder bespreking gekom in die belangrike saak van Planned Parenthood of Central Missouri v Danforth⁵⁸ Die feite was kortliks dat twee geneesheer in samewerking met die Planned Parenthood van Missouri die hof genader het om die Statute van Missouri onkonstitusioneel verklaar te kry. Hulle het aangevoer dat die aborsiewette hulle, sowel as hul pasiënte van die reg op privaatheid, inherent aan 'n geneesheer-pasiënt verhouding, beroof en inmeng met hul reg om die mediese praktyk ooreenkomstig die hoogste mediese standarde toe te pas. Verder dat dit 'n vrou van die reg om te besluit of sy 'n kind in die lewe wil bring, beroof en haar dwing om die lewe te skenk aan 'n foetus wat na bevrugting in haar ontwikkel.

Die Hooggeregshof het antwoorde verskaf op 'n paar vrae wat lank reeds in die lug gehang het en het in teenstelling met die statute beslis dat die saline metode⁵⁹ van aborsie 'n aanvaarde en dus toelaatbare mediese prosedure is na die eerste 12 weke van swangerskap.

Wat toestemming betref, het die Hooggeregshof die vereiste van die statute, naamlik dat 'n vrou skriftelik tot 'n aborsie moet toestem en sertifiseer

57. O'NEIL, P.T., EN I. WATSON, a.w., bl.179.

58. MOSS, a.w., bl. 541, e.v.

59. Die metode kan beskryf word as die inspuit van 'n soutoplossing in die verwagte vrou se vrugwaterholte.

dat sy die operasie uit vrye wil ondergaan, weereens bekleentoon. Tog verklaar die hof die vereiste van toestemming deur die man, waar die partye getroud is, onnodelig. Die rede hiervoor is dat die sta t 'cannot delegate to a spouse veto power which the state itself is absolutely and totally prohibited from exercising during the first trimester of pregnancy.'⁶⁰

Die vereiste ouerlike toestemming in die geval van 'n minderjarige swanger meisie is ook verwerp deur te verklaar dat die staat geen bevoegdheid het om 'n absolute en arbitrêre vetoreg aan die ouers in so 'n geval toe te ken, waar hy self nie eers die bevoegdheid het nie.

In teenstelling met die liberale aborsiewette en houding is dit so dat toekomstige moeders kan aanspraak maak op finansiële hulp van die welsyn vir ongeboore babas vanaf konsepsie. Dit kan daarop dui dat die Staat voorgeboortelike beskerming en sorg aanmoedig.⁶¹

60. ald., bl. 552.

61. BERTRAND, A.R.L., The Abortion and Sterilization Act 2 of 1975: A Third Opinion (Part 1), in Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Strafreë en Kriminologie, Nov. 1977, vol. 1, no.3, bl.271.

Aborsie op aanvraag word nie sonder teenkanting in Amerika aanvaar nie en pleidooie vir die beskerming van die ongebore kind is talryk. Die teenkanting kan die verklaring wees vir die daling van 20% in die aantal aborsies wat in 1973 in New York gedoen is.⁶²

Uiterste standpunte word deur sekere kerke ingeneem. Die United Methodist Church beywer hom bv. om die maatreëls waardeur aborsie 'n kriminele oortreding gemaak word, uit die weg te ruim. Verder word gratis kliniese dienste deur die Judson Baptist Church verskaf. Aan die anderkant pleit Professor Henry dat aborsie nie gebruik moet word as 'n voorbehoedmiddel wat te laat aangewend word nie omdat menslike lewe in die foetus-stadium gerespekteer moet word.⁶³

62. SCHREIBER, a.w., bl.47.

63. DUVENHAGE, a.w., bl.17.

HOOFSTUK III.

DIE GEMENE REG

A. DIE ROMEINSE REG

Die aandag kan vir sover dit die vroeë Romeinse Reg betref, veral gevestig word op Digesta 25.4.1. waaruit dit blyk dat die afdrywing van die ongebore vrug nie strafregtelike aanspreeklikheid meebring nie. Die ongebore vrug was nie beskou as deel van die vrou nie.

Dit kon verwag word dat die Romeinse Reg met sy besondere klem op die regte van die patria potesta, die regte van die vader sou beskerm.¹ So was aborsie dan teen ongeveer 200 n.c. reeds as 'n afsonderlike misdaad beskou, en wel bepaald as een wat die verwagting of hoop van die vader op kinders geskend het, eerder as 'n misdaad teen die ongebore kind.

Die mate van straf het afgehang van die omstandighede. "A woman who purposely produces an abortion on herself should be sentenced to temporary exile by the Governor for it may be considered dishonourable for a woman to deprive her husband of children with impunity."² Verder is 'n vrou wat deur toekomstige erfgename oorreë word tot aborsie, om hulle belang in die erfposisie te beskerm, met die doodstraf vergeld. Ter regverdiging hiervan skryf Cicero "She had destroyed the hope of a parent, the remembrance of a name, the support of a clan, the heir of a household and a citizen destined for the commonwealth"³ Is die

1. OLMESDAHL, M.C.J., Abortion and the Husband's Consent, in Natal University Law Review, 1975, vol.1, no1.4, bl. 215.

2. ald., D47.11.4. (Scott se vertaling)

3. ald.

vrou van haar man geskei en sy pleeg 'n aborsie omdat sy nie aan sy kind geboorte wil skenk nie, is haar straf lewenslange gevangesetting.⁴

Ulpianus is van mening dat die vrou wat deur gebruikmaking van geweld 'n vrugafdrywing bewerkstellig, nie met die dood strafbaar is nie, maar met verbanning. Paulus noem die geval van 'n persoon wat met die oog op aborsie 'n liefdesdrankie aan 'n vrou gee. Die vrou is strafbaar, asook die verskaffer van die drank. Is laasgenoemde van lae status, is hy veroordeel om in 'n myn te werk, en indien van vername status is hy onderhewig aan verbanning na 'n eiland gestuur nadat sy goed verbeurd verklaar is.⁵

Die voorgaande opmerkings lei tot die gevolgtrekking dat dit in die Romeinse tyd nie soser om die beskerming van die vrug as 'n lewende wese gegaan het nie, maar wel om die eiendomlike voordele van die vrug. W.J. Watts stel dit soos volg: "Digesta I V 7.26 also is insistant that the unborn is in almost every way regarded as already existing; but the examples that follow all suggest to me that it is property and family rights, and especially inheritance, that are the true centre of interest and again not the child per se."⁶

Tog blyk dit dat daar op 'n later stadium 'n beskouing; was dat die foetus 'n lewende objek is en geregtig is op beskerming. D 38.8.1.8, maak voorsiening vir erkenning van die nasciturus asof dit reeds gebore is; dit sal in aanmerking kom vir erfenis soos die

-
4. HERMESDORF, B.H.D., Abortus Utriusque Paris, in Nederlands Juristenblad, Feb. 1978, vol.53, bl.116.
 5. HUNT, P.M.A., South African Criminal Law and Procedure, Vol. II, Common Law Crimes, Kaapstad, 1970, bl.304.
 6. WATTS, W.J., Ovid, the Law and Roman Society on Abortion in Acta Classica, 1973, vol.16, bl.91.

reedsgeborenes. Daar was egter 'n kwalifikasie dat die nasciturus lewend in die wêreld moes kom en nie 'n monster moes wees nie.⁷ Die Romeine se gebrekkige kennis van die mediese wetenskap kan as verklaring dien vir die feit dat hul lewensvatbaarheid vermoed het sodra 'n swangerskap 'n sekere tyd geduur het byvoorbeeld ses of sewe maande. Indien 'n kind gebore is voor die vereiste tyd verstryk het, het hulle dit nooit erken as die totstandkoming van 'n natuurlike persoon nie.

Smit meen dat in die lig van die beskikbare bronne en aanduidings dit tog skyn of dit aanvaar kan word, in ieder geval op 'n oorwig van waarkynlikhede, dat die Romeine wel die vereiste van lewensvatbaarheid erken het.⁸

Ten slotte kan net daarop gewys word dat kindermoord in die Romeinse tydperk as 'n oplossing vir oorbevolking beskou is deur buite-egtelike kinders om die lewe te bring, en die ydelheid van die vrou het voorsiening gemaak vir die openlike toepassing van vrugafdrywing deur dames wat die voorkoms van hul figure wou bewaar.

B. DIE ROMEINS-HOLLANDSE REG

Saam met die opkoms van die Christendom het die siening van die Romeins-Hollandse skrywers verander en word aborsie beskou as 'n misdad teen die ongebore kind, en nie teen die vader nie. Laasgenoemde se toestemming was irrelevant.⁹

-
7. GORDON, D.A., The Unborn Plaintiff, in Journal of Forensic Medicine, Jul. - Sept. 1965, Vol. 12, no.3., bl. 134.
 8. SMIT, Regsvereistes vir Lewendige Geboorte of Regsvereistes vir die Totstandkoming van die Natuurlike Persoon, a.w., bl. 33-34.
 9. BURCHELL, a.w., bl. 304.

Wat die handeling betref moes daar 'n afdrywing van die vrug wees en die algemene mening blyk te wees dat die vrug gedood moes word.¹⁰ Wanneer die misdad egter voltooi was, is nie duidelik nie.¹¹ Van 'n algemene pogingsbegrip en die onderskeiding tussen relatiewe en absolute ondeugdelikheid van middel en voorwerp is daar geen spoor te vind nie. Gevalle in die tekste vermeld wat lyk op stabbare pogingshandelinge, is veel eerder gevalle waar die voorbereidingshandelinge self as selfstandige misdade bestraf word.¹²

Daar is 'n algemene onderskeiding getref tussen die afdrywing van 'n embrio partus animatus en partus inanimatus.¹³ Die eersgenoemde geval dui op vrug-afdrywing in die meer gevorderde stadium van swangerskap en was strafbaar met die dood, terwyl laasgenoemde, hoewel ligter gestraf, ook as 'n misdad beskou is.

'n Verhandelinge over de Misdaden en der selver Straffen 2.8.4. wys Moorman en van Hasselt daarop dat na die verloop van vier en 'n half maande na bevrugting "heeft men de vrucht voor lewendig gehouden." Dit was om bewyslewering te vergemaklik.¹⁴

Matthaeus was van mening dat die enigste grond waarop aborsie toelaatbaar was, die bedreiging van die moeder se lewe deur swangerskap was. Hy weeg die lewe van die kind op teen dié van die moeder en besluit dat die kind se lewe op die altaar gelê moet word vir

-
10. VOET 47.11.3, HUBER 6.13.39, VAN DER LINDEN 2.5.12, CARPZOVIVS 11.1., MATTHAEUS 47.5.1, soos aangetoon in voetnoot 10 ald.
 11. DE WET en SWANEPOEL, a.w., bl.219.
 12. VAN DYK, a.w., bl.99.
 13. STRAUSS, S.A., Therapeutic Abortion and South African Law, in S.A. Medical Journal, Jul. 1968, vol.42, no. 28, bl.711.
 14. R. ERASMUS, in S v Kruger, 1976(3) S.A.290 (O P A) op 295.

haar.

Volgens Moorman is dit beter om na die welsyn van die moeder om te sien as na die onsekerelwe van die nog ongeboore kind. Beëindiging van swangerskap mag volgens hom slegs plaasvind met die toestemming en op aanbeveling van 'n geneesheer. As die vrou self handel, sal sy strafbaar wees.

Voet 47.11.3 meen dat geen misdadig gepleeg is in die gevalle waar 'n geneesheer onder die aanduiding van die mediese wetenskap, besluit dat die verwydering van die foetus noodsaaklik is om die lewe van die moeder te red nie. Ook nie waar hy in goeie geloof en redelike vaardigheid 'n behandeling voorskryf wat onverwags verwerping van die foetus deur die uterus tot gevolg het nie.¹⁵

Uit die voorgaande blyk dit dat daar deur die ou skrywers onderskeid getref is tussen ernstige en minder ernstige handeling in die verband, dit blyk ook dat aborsie geregverdig was, indien nodig om die moeder se lewe te red.

Die opsetlike afdrywing van 'n lewende vrug is deur sommige Romeins Hollandse skrywers as 'n spesie van moord, of eerder kindermoord, beskou.¹⁶

15. GARDINER EN LANSDOWN, a.w., bl. 1598

16. STRAUSS, S.A., Therapeutic Abortion and the South African Law, in South African Law Journal, Nov. 1968, vol. 85, no. 4, bl. 457.

HOOFSTUK IV

HISTORIESE ONTWIKKELING WAT AANLEIDING GEGEE HET TOT DIE HUIDIGE WET

Vir aborsie as sulks het daar voor die inwerkingtreding van die huidige wet¹ geen wettoregtelike voorskrifte gegeld nie en probleme moes aan die hand van die gemeenereg opgelos word. Die gemeenregtelike skrywers, onder wie die toonaangewende kriminalis Matthaeus, het slegs die een aspek behandel, naamlik waar die moeder se lewe in gevaar verkeer het as gevolg van die swangerskap. Alhoewel die wyse waarop die aborsie gepleeg is nie belangrik was nie, moes opset teenwoordig wees.

Die leidende skrywers oor die Suid-Afrikaanse strafreg het die gemeenregtelike posisie sonder kritiek aanvaar.

Gardiner en Lansdown sê "no crime is committed in those instances in which an obstetrician, under the clear dictates of his science decides that the removal of a foetus is necessary to save the life of the mother, or where a physician, in good faith and using reasonable skill, prescribes a drug or course of treatment which unexpectedly results in ecbotic action of the uterus."²

De Wet en Swanepoel meen dat die wederregtelikheid van aborsie wel uitgesluit word deur noodtoestand, indien die vrug afgedryf word om die vrou se lewe te red.³ Ander regverdigingsgronde, in die sin van oorerflikheidsoorwegings, etiese of sosiale oorwegings, ken ons reg nie.

Hunt⁴ vestig die aandag op die feit dat die mediese praktyk die regmatigheid van aborsie erken in gevalle

-
1. Die Wet op Vrugafdrying en Sterilisatie, no. 2 van 1975.
 2. GARDINER en LANSDOWN, a.w., bl. 1598.
 3. DE WET EN SWANEPOEL, a.w., bl. 221.
 4. HUNT, a.w., bl. 311-312.

waar noodtoestand nie streng toepassing vind nie, byvoorbeeld om die moeder se gesondheid te beskerm of om die geboorte van 'n abnormale kind te voorkom.

Van belang is om daarop te let dat die Suid-Afrikaanse Reg geen terapeutiese aborsie geken het nie. Elke handeling wat ingemeng het met die natuurlike normale loop van swangerskap en die uitskeiding van die foetus tot gevolg gehad het, is beskou as 'n kriminele daad.

Die moontlikheid word geopper dat die beskerming van die fisiese of geestesgesondheid van die moeder ook onder die regverdigingsgrond noodtoestand tuisgebring kan word of in 'n nuwe regverdigingsgrond kon ontwikkel. Becker sê die volgende: "However, the administrators of the law may condone this offence if it is done to preserve the life of the mother. This attitude has been extended. Consideration of the life of the mother has been amplified to include serious physical or mental danger and not only fatal possibilities. Later the threat of serious physical or mental damage to the foetus has been recognized as a circumstance which would absolve the physician from facing a criminal charge."⁵

Die standpunt is gesteun deur Professor J.N.de Villiers waar hy gesê het dat ten minste 28% van die terapeutiese aborsies wat daaglik openlik in die Suid-Afrikaanse hospitale gdoen is buite die gemeenregtelike verweer van noodtoestand val.⁶

Volgens statistieke blyk dit dat die streng regsvoorskrifte eerder die teenoorgestelde gevolg gehad het as wat daarmee beoog is. Tussen die tydperk 1959 tot 1964 is 302 sterfgevälle as gevolg van onregmatige aborsie gerapporteer

5. BECKER, a.w., bl.223.

6. DE VILLIERS, J.N., The Indications for Therapeutic Abortion : An Obstetrician's Point of View, in South African Medical Journal, Julie 1968, vol. 42, no.28, bl.718.

in die Johannesburg area en 1,436 gevalle van onvoltooide onregmatige pogings tot aborsies moes in die Groote Schuur hospitaal behandel word.⁷

Aangesien daar geen duidelike riglyne neergelê was nie, het daar groot onsekerheid geheers met betrekking tot die vraag wanneer vervolging ingestel sou word. Gevolglik was dit heeltemal moontlik dat 'n eerbare en ervare dokter as gevolg van onsekerheid oor die wetlike implikasies van sy optrede, 'n gebiedend noodsaaklike en medies korrekte handelswyse agterweë sou laat.⁸

Die algemene opvatting was dat die wet nie die houding van die grootste gedeelte van die bevolking reflekteer nie en dat geneeshere verplig is om dit te verbreek om die algemene opvatting ten gunste van aborsie na te volg. Verder is meer definitiewe wetgewing geverg wat tot voordeel van sowel die medici as publiek sou strek. Dit sou beteken dat geregtelike vervolging nie meer soos die swaard van Damokles oor 'n dokter se kop sou hang nie, en dat pasiënte te alle tye met sekerheid op die beste mediese hulp sou kon staatmaak.

Ons hoef nie in vroeër jare uitsprake gegee rakende die probleme van vrugafdrywing en poging daartoe, maar sover bekend voor 1971 hom nie uitgespreek oor die regverdigingsgronde vir swangerskapsbeëindiging nie.⁹

In King v Die Staat¹⁰ het die hof hom vir die eerste keer oor die netelige vraagstuk uitgelaat.

-
7. STRAUSS, Therapeutic Abortion and South African Law, a.w., bl.461.
 8. REDAKSIE, Simposium oor Terapeutiese Abortus, in Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Geneeskunde, Julie 1968, vol.42, no.28, bl.709.
 9. STRAUSS, S.A., Aantekeninge. Regverdiging van Vrugafdrywing Twee belangwekkende Uitsprake, in Tydskrif vir Hedendaagse Romeins-Hollandse Reg, 1972, vol.35, no.1, bl.56.
 10. 1971(2) PH H103(T) bl.213 e.v.

As gevolg van die dood van 'n jong meisie het die appellant, 'n gencsheer van beroep, tereggestaan op 'n aanklag van strafbare manslag, nadat hy 'n vrugafdrywing op haar uitgevoer het. Die hof bevind hom onskuldig omdat daar 'n redelike moontlikheid was dat die dood ingetree het weens inwendige beskadiging wat sy self of iemand anders veroorsaak het. Op drie aanklagte van poging tot vrugafdrywing word hy skuldig bevind en op appél word die vonnis gehandhaaf in twee gevalle maar in een geval tersydegestel.

Regter Hiemstra verklaar as volg "Die oordeel van die hof oor 'n gencsheer wat 'n wordende lewe vernietig het, is van die grootste belang vir die mediese beroep en ook vir die gemeenskap in die algemeen uit die oogpunt van sy etiese standarde. Beëindiging van swangerskap vanweë sosiale, eugenetiese of ekonomiese oorweginge word in verskeie lande al lank toegelast. In Indië en Japan het dit 'n wapen geword teen die verskriklike bedreiging van oorbevolking. In sommige ander lande hang dit saam met opvattinge van persoonlike vryheid en persoonlike soewereiniteit oor die eie liggaam. In lande met die Westerse lewensbeskouing en ook met eerbied vir die lewe, soos Switserland, Swede en Duitsland, word aborsie meer en meer gereël met inagneming van die liggaamlike en geestelike belange van die moeder. Die waarskynlikheid dat die kind wanstaltig sal wees, word ook aanvaar as 'n grond vir terapeutiese aborsie. Die feit dat die moeder ongetroud is en in sosiale verleentheid sal kom skyn nie 'n wyd aanvaarde faktor te wees nie, behalwe waar sy buitengewoon jonk is.

In Suid-Afrika is die wetlike posisie heeltemal onverfynd. Al wat vasstaan is dat aborsie strafloos is wanneer die lewe van die moeder deur swangerskap in gevaargestel is.

Daar is nietemin ander omstandighede wat, indien nie verskonend is nie, minstens strafversagting werk. Die omstandighede is egter vaag en lukraak.

Die feit dat die gemeenskap geleidelik meer permissief teenoor vrugafdrywing begin staan het, is ten volle voor die landdros benadruk. Hy het dit afgehandel deur te sê dat sulke aspekte by die wet, e er berus. Daar is egter terreine van die gemeenskapslewe waar die wetgever in 'n demokratiese bestel aan swaar inhibisies onderworpe is. Dit vloei voort uit diep gevestigde tradisionele en religieuse opvattinge. Die hoër howe het daar 'n rol te vervul deur uiting te gee aan die geleidelike ontwikkeling en verandering van die menslike benadering teenoor maatskappike toestande.

Dat die mediese beroep groter helderheid behoort te hê oor die geregtelike standpunt teenoor aborsie, is duidelik. 'n Genceshoer wat deur 'n vrou gevra word om haar swangerskap te beëindig bevind hom in 'n mynveld. Die meeste weier om dit te doen en die vrou, in wanhoop, begeef haar na 'n onbevoegde persoon wat die operasie in onhygiëniese toestande uitvoer.

Dat daar verskeie gronde bestaan waarop terapeutiese aborsies deur bevoegde persone in behoorlike kliniese toestande wettig uitgevoer moet kan word, is duidelik. Daaronder val swangerskap uit verkragting en bloedsgrande en swangerskap wat die gesondheid van die moeder liggaamlik of geestelik, ernstig in gevaar stel. Die vooruitsig op 'n wanstellige vrug behoort ook aandag te geniet. Die probleem wat om toe te laat, is nie eenvoudig nie. Daar die toegelate gevalle te weinig is, ontstaan die paradoksale toestand dat beperkte wettiging van aborsie die

getal strafbare aborsies verhoog en nie verminder nie. Die openbare mening verander as gevolg van toegewings en die strafwaardige aborteurs kry simpatie eerder as straf. Hul praktyk word betreklik verlig en hul kry voorkeur omdat die vrou geheime en onmiddellike aandag wil hê. Sy dains terug vir tydrovende navraag en oorweging."¹¹

In S v Van Druten¹² is die gronde vir swangerskap-beëindiging duidelik gestel.

'n Ginekoloog word aangekla van vrugafdrywing op 'n 15 jarige dogter wat swanger is as gevolg van beweerde verkragting deur haar broer. Die operasie word openlik en behoorlik in 'n teater van 'n Provinsiale Hospitaal gedoen na 'n deeglike ondersoek.

Menings van verskillende geneeshere is ingeroep en dui daarop dat dit nie 'n gewone geval was nie en dat swangerskap onderbreek moes word op 'psychiatric compassionate grounds'. Daar was 'n sterk moontlikheid dat die swanger meisie weens haar emosionele toestand selfmoord kon pleeg.

Die gevaar van ernstige abnormaliteit was besonder groot gesien in die lig dat die kind uit 'n bloedskenrige verbintenis verwek is en bowendien dat die familie duidelike tekens van vertraagheid aan die dag gelê het. Vier faktore word genoem wat aborsie noodsaaklik maak nl.

1. ernstige gevaar vir selfmoord,
2. besliste moontlikheid van abnormale foetus as gevolg van bloedskenrige,

11. ald., bl.213-215. Sien ook STRAUSS, Aantekeninge. Regverdiging van Vrugafdrywing: Twee belangwekkende Uitsprake, a.w., bl.58.

12. Ongerapporteerde Streekhofbeslissing in die Transvaal afdeling, 12 November 1971, soos bespreek deur STRAUSS, ald., bl. 59 e.v.

3. moontlikheid van ernstige benadeling van geestes-
gesondheid,
4. jeugdigheid wat daartoe lei dat die meisie waarskynlik
nie die gevolge van geslagsgemeenskap begryp nie en
boonop haar verpligtinge ten opsigte van moederskap
nie na behore kan nakom nie.

Die landdros vestig die aandag op die ooreenstemmendheid van die onderhawige geval met dié van die Engelse Bourne-saak en meen dat die destydse regsposisie sterk ooreenstem met die in Suid-Afrika.

Hierdie was 'n geval van beëindiging van swangerskap op terapeutiese gronde en die vraag word gevra of dit geoorloof is. Om te kan antwoord hierop moet ondersoek ingestel word na die onregmatigheids-element. Dit gaan om die heersende beskouinge van die gemeenskap met betrekking tot die vraag welke gedrag regmatig is en welke gedrag onregmatig is, met ander woorde is die vrugafdrywing geoorloof wanneer dit gemeet word aan die objektiewe redelikeheidsnorm, dit wil sê die heersende gemeenskaps-oortuiging.

Omdat daar in Suid-Afrika geen wetteregtelike voorskrifte in verband met aborsie bestaan het nie, moes die hof die vraag aan die hand van die gemenerereg oplos. Daar moes bepaal word hoe rekbaar die gemenerereg is, ten einde aan te pas en uiting te gee aan die moderne gemeenskaps-oortuiging.

Met betrekking tot regverdigingsgronde meen die landdros dat die vraag gestel moet word "of die handeling regmatig is in die lig van die gemeenskapsbelang en gesien die

redelikheid en billikheid daarvan."¹³ Hy sê "Regverdigingsgronde is net praktiese voorbeelde van uitgekristalliseerde redelikheid en niks minder of niks meer nie."¹⁴ Omdat ons gemeneereg dinamies is en met die gemeenskaps-oortuiging tred hou soos dit ontwikkel sien die landdros hoegenaamd nie dat enige 'nuwe' regverdigingsgronde wat die gemeenskaps-oortuigings tevrede stel, nie ook andersins wederregtelike handeling kan verskoon nie.

In die betrokke saak word te doen gekry met die regverdigingsgrond noodtoestand. Die vraag ontstaan of die enigste regverdigingsgrond, naamlik die waar die moeder se lewe weens swangerskap in gevaar verkeer, uitgebrei kan word om ander gevalle in te sluit. Die landdros meen dat 'n regstelsel wat nie vatbaar is vir invloed nie, nooit aan 'n ontwikkelende gemeenskap se vereistes kan voldoen nie en tot engheid en onhoudbaarheid sal aanleiding gee. Die howe het al dikwels van ou leerstukke weggebreek of bestaande leerstukke uitgebrei.

Verder wys landdros van Wyk op die wisselwerking wat bestaan tussen geneeskunde en die reg en beklemtoon dat die geneeskundige praktyk deurslaggewend kan wees in die vorming van gemeenskaps-oortuiging. Dit blyk uit die feit dat in sekere opsigte die streng gemeenregtelike vereistes nie meer nagekom word nie en dat die regspraktyk dit tog so aanvaar. Daar het egter op daardie stadium geen uitdruklike gesag op hierdie punt in ons reg bestaan nie.

Die saak word in sy geheel beskou en die landdros beslis

13. ald., bl. 62

14. ald.

dat daar afdoende regverdiging bestaan op regs-, geneskundige-, eugenetiese- en etiese gronde vir die beëindiging van die swangerskap en die gevolglike vrylating van die beskuldigde.

Armstrong beklemtoon die doel en funksie van die strafreg om die belange van die gemeenskap te beskerm en sê:

"When the law diverges from, and is divorced from the social realities, customs, attitudes, norms and, most important, the social needs of the community for which it prescribes, there can be no respect for that law. A law divorced from reality is subject to criticism, if not justifiable disobedience."¹⁵

In Maart 1972 het die Suid-Afrikaanse Mediese en Tandheelkundige Raad riglyne neergelê vir terapeutiese aborsie. Hulle het terapeutiese aborsie eties regverdig beskou om die lewe van die swanger vrou te beskerm, waar daar werklik gevaar bestaan het dat 'n abnormale kind gebore sal word asook in gevalle van verkragting, bloedskande en waar die vrou 'n idioot of swaksinnige is.

In 1973 is die Wetsontwerp op Vrugafdrywing en Sterilisatie vir die eerste keer in die Parlement gelees. Op 13 Februarie dieselfde jaar is 'n Kommissie aangestel wat voortgespruit het uit die werksaamhede van 'n Gekose Komitee van die Volksraad met die opdrag om ondersoek in te stel na en verslag te doen oor die Wetsontwerp.¹⁶

Hierdie Komitee se aanbevelinge is verwerk in die Wetsontwerp op Vrugafdrywing en Sterilisatie van 1974 en

15. ARMSTRONG, N.W., The New Abortion Bill-Medicine and Society, in Respona Meridiana, Sept. 1973, vol.2, no.5, bl.247.

16. Verslag van die Kommissie van Onderzoek na die Wetsontwerp op Vrugafdrywing en Sterilisatie, (1973-1974), RP.68/1974, bl.1.

laasgenoemde word in gewysigde vorm wet in 1975. Die bepalinge wat as eindresultaat op die Wetboek staan is heelwat strenger as dié vervat in die wetsontwerp waarmee in 1973 begin is.

In die Volksraad het die Minister van Gesondheid die doel van die wet as volg omskryf "om wetlik voorsiening te maak vir gebeurlikhede wat aanleiding kan gee tot, of kan ontstaan uit swangerskappe waarvan die voortsetting en/of gevolg die gesondheid van die moeder ernstig kan benadeel, en vir gevalle waarin op mediese gronde vasgestel kan word dat die gevolg van sodanige swangerskap 'n onherstelbaar ernstig gestremde kind sal wees. Omskrywende wetgewing sal ook bydra tot die verligting van die geneesheer se verantwoordelikheid en besluit in die verband, wat tot dusver onteenseglik beswarend was, terwyl dit ook 'n poging sal aanwend om bevredigende beveiligingsmaatreëls teen moontlike misbruikete verskaf."¹⁷ Die belangrike vraag is egter of die wetgewer in sy doelstellings geslaag het.

17. Hansard Verslae, Maandag 10 Februarie 1975, vol. 55, Kolomme 482-483.

HOOFSTUK V

DIE HUIDIGE WET

A. ABORSIE

1. DIE OMSKRYWING VAN ABORSIE

Voordat die huidige Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasie no. 2/1975 op die wetboek verskyn het, het die misdaad vrugafdrywing reeds eeue lank in die Suid-Afrikaanse Gemeenreg bestaan. Op 12 Maart 1975 is die gemeenregtelike posisie vervang deur die bepalings van die nuwe wet.

Volgens Smit¹ doen ons huidige wet niks meer as om hierdie gemeenregtelike misdaad te heromskryf en om die gronde vir regmatige swangerskap-onderbreking uit te brei nie.

Van Oosten², aan die anderkant, meen dat dit duidelik is dat ons hier allermens met 'n blote bevestiging van die gemeenregtelike vereistes van vrugafdrywing te doen het, maar veelmeer met 'n verreikende verandering daarvan.

In die saak van S v Kruger³ sê Regter Erasmus dat die statuut die gemeenregtelike misdaad vir doeleindes van ons reg vervang het.

Hunt se omskrywing van die misdaad is die volgende:
"Abortion consists in unlawfully and intentionally killing and causing expulsion from the uterus of

-
1. SMIT, Aspekte van die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasie 1975, a.w., bl. 156.
 2. VAN OOSTEN, F.F.W., Regmatige Vrugafdrywing, in De Iure, Oktober 1977, vol.2, no.10, bl.376.
 3. 1976(3) SA. 290 op bl.295.

'a human foetus."⁴ Hierdie omskrywing, meen Smit⁵ is veel nader aan die feitlike situasie en meer in ooreenstemming met die historiese agtergrond van die misdaad.

Waar Hunt nie vereis dat die vrug binne die moederliggaam moes geleef het nie, wys Smit⁶ tereg daarop dat biologiese lewe van die vrug 'n vereiste is vir die voltooide handeling, so nie was daar slegs poging.

Verder wil Hunt nie toegee dat doding van die vrug hoewel nie afgedryf, die voltooide misdaad daarstel nie. Hy sê "if X kills the foetus, but does not effect its expulsion from the uterus, he is guilty of attempted abortion."⁷ Onnodig baie klem word hierdeur op die afdrywing gelê en die regsgoed wat beskerming geniet word uit die oog verloor. Hieroor sê Smit dat Hunt in teëspraak met homself is aangesien hy die misdaad klassifiseer as "crime against the unborn." "Doding van die ongeboorene kan wel 'n misdryf teen die ongeboorene daarstel, maar dit is glad nie duidelik hoe 'afdrywing,' van 'n reeds dooie geborene 'n voltooide misdaad teen die ongeboorene daar kan stel nie."⁸ Soos Hunt dit self stel "Abortion is regarded as a crime against a potential person which, once conceived, is entitled to be born."⁹

Gardiner en Lansdown omskryf vrugafdrywing soos volg:
"The crime of procuring abortion is committed by

-
4. HUNT, a.w., bl. 308.
 5. SMIT, Aspekte van die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisatie 1975, a.w., bl.159
 6. ald.
 7. HUNT, a.w., bl. 313.
 8. SMIT, Aspekte van die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisatie, 1975, a.w., bl.159.
 9. HUNT, a.w., bl. 307.

any person who with the object of defeating this ordinary course of gestation, wilfully applies to a pregnant woman any means by which the ultimately expulsion of the foetus is effected."¹⁰

In die voorafgaande omskrywing val die klem weereens op die afdrwing van die vrug, eerder as op die doding daarvan. Van Oosten meen dat die bestaande regsgoed hiervolgens nie meer die lewe as sodanig is nie, maar die voortsetting van swangerskap blyk te wees.¹¹

Artikel 1 van die wet omskryf vrugafdrywing as "die afdrywing van 'n lewende vrug van 'n vrou met die opset om te dood."¹² In teenstelling met Hunt gaan dit nie hier oor die wyse waarop afdrywing bewerkstellig is nie, maar die afdrywing van die vrug op welke wyse ookal.

Dit sou enersyds kon beteken dat 'n voltooide misdaad daargestel word deur die blote afdrywing van 'n lewende vrug, sonder dat dit gedood word, maar gemelde handeling slegs lei tot 'n vroeë geboorte, en andersyds dat die doding van 'n vrug slegs poging uitmaak as dit nie afgedryf word nie. Hiervolgens wil dit dus voorkom asof die aard en omvang van die misdaad aborsie verander is, want soos hierbo aangedui, is die gemeenregtelike misdaad vervang deur 'n statutêre misdryf.

10. GARDINER EN LANSDOWN, a.w., bl. 1598.

11. VAN OOSTEN, a.w., bl. 378.

12. Artikel 1, Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasie, no. 2 van 1975.

Indien dit egter in gedagte gehou word dat doding van die vrug eweseer die beëindiging van swangerskap tot gevolg het, blyk dit dat die onderskeid tussen afdrywing en doding nie opgaan nie. So stel van Oosten dit verder duidelik "Kortom met hierdie beskrywing van vrugafdrywing het die wetgewer nie daarin geslaag om volkome beskerming te verleen aan die regsgoed wat hy, na dit wil voorkom, wou beskerm nie. Die rede hiervoor is voor die hand liggend. Die voortsetting van swangerskap as beskermde regsgoed is naamlik wyer as die lewe van die vrug as beskermde regsgoed en sluit dit in. Al wat die wetgewer dus te doen gestaan het by die omskrywing van vrugafdrywing was om sy omskrywing van die gevolg by vrugafdrywing in lyn met die regsgoed waaraan hy beskerming wou verleen te bring deur nie alleen die afdrywing van die vrug nie, maar ook die doding daarvan as genoegsaam te stel."¹³

Bertrand meen dat hoewel die omskrywing van die wet nie die uitdruklike vereiste stel dat die nasciturus gedood moet word nie, dit so aanvaar kan word anders sou 'n mens in plaas van poging, skuldig wees aan die voltooide handeling waar die vrug afgedryf word, maar nog leef.¹⁴

De Wet en Swanepoel gee geen omskrywing van vrugafdrywing nie, maar is van mening dat, aangesien

13. VAN OOSTEN, a.w., bl.377.

14. BERTRAND, a.w., bl. 265.

die beskermde regsgoed by vrugafdrywing die potensiële mens is, werklike afdrywing nie nodig is nie en word die misdaad ook gepleeg as die vrug in die moederlyf gedood word.¹⁵ Dit is ook die opvatting van Smit wat sê "swangerskap onderbreking is die wederregtelike, opsetlike doding, op watter manier ookal, van 'n lewende menslike foetus terwyl dit binne die moederliggaam verkeer."¹⁶ Hy gaan voort deur te sê dat die duidelike en ondubbelsinnige woorde van die wetgewer slegs een gevolgtrekking laat, naamlik dat die vernietiging van 'n ongeboore se hoop op eventuele selfstandige lewe buite die liggaam van die moeder slegs gestraf kan word indien dit deur afdrywing veroorsaak word. 'n Spesifieke metode van aantasting word verbied en die teenkant is dat aantasting van die regsgoed op ander wyses nie op 'n oortreding van die verbodsbepaling neerkom nie. Dit is dus Smit se aanbeveling dat die woord 'vrugafdrywing' tot verwarring kan lei, en daarom liefs vermy behoort te word. "Indien dit om historiese oorwegings wenslik is om wel hierdie woord te behou, moet dit pertinent gestel word dat die misdaad vrugafdrywing meer as blote 'afdrywing' behels. Dit behoort duidelik gestel te word dat enige metode om 'n lewende menslike vrug binne die moederliggaam te dood op 'n wederregtelike en opsetlike wyse, die misdryf daarstel."¹⁷

15. DE WET EN SWANEPOEL, a.w., bl. 221.

16. SMIT, Aspekte van die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisatie, 1975, a.w., bl. 159.

17. ald., bl.160.

Teen Smit se omskrywing het van Oosten die beswaar dat die gebruik van die woord 'swangerskaponderbreking' tot inhoud het 'n opskorting met daarna weer 'n voortsetting van swangerskap. Hy beveel 'swangerskapbeëindiging' aan.¹⁸ Verder vind volgens Smit se omskrywing, nieteenstaande die feit dat die lewe van die vrug as beskermde regsgoed geskei is, nie 'n voltooide vrugafdrywing plaas as die dood van die vrug buite die moederliggaam intree nie.

Waar die Engelse teks van 'foetus' in plaas van 'vrug' praat, waarsku Stassen dat dit tot regsdwaling kan aanleiding gee, aangesien dit regstegnies gebruik word vir die produk van konsepsie in enige stadium voor geboorte plaasvind, maar medies gesproke, beskou word as die vrug in die baarmoeder na 'n ontwikkelingsperiode van twee maande na konsepsie. Voor die tyd word van 'n embrio gepraat. Hy meen dat die moontlikheid van misverstand wat hier ontstaan, deur die wetgewer uitgeskakel kon word deur gebruik te maak van die woord 'nasciturus'.¹⁹

Die opmerking wat Regter Erasmus maak in die saak S v Kruger²⁰ met betrekking tot die vraag wanneer 'n vrug beskou kan word as lewend beklemtoon weereens die behoefte aan duidelike

-
18. VAN OOSTEN, a.w., bl. 376, voetnoot 5.
 19. STASSEN, J.C., Die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasie 2 van 1975, in Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse Reg, 1976, vol. 1, no.2, bl.262.
 20. S. v Kruger, bc, op bl. 295-296.

omskrywing van die terme 'Konsepsie' en 'geboorte'. Die wetgeer het weereens 'n gulde geleentheid om aan 'n besondere behoefte te voorsien, deur die vingers laat glip.

Tog skyn dit of 'lewende vrug' en 'foetus' sinoniem in ons reg is, en vir doeleindes van 'n skuldigbevinding dit voldoende is as getuienis, met die afleiding, dat die vrug lewend was aangebied kan word.²¹

Mediese getuienis is nodig om te bepaal of 'n lewende foetus afgedryf is en of dit wat afdryf is lewend was. Strauss sê die volgende: "In terms of the definition it would seem that even where the foetus is still alive after expulsion, but is medically a foetus, and is then killed, the act amounts to abortion."²² As die moeder sterf voordat die vrug afgedryf word, is die vrugafdrywing voltooi.²³ Hunt²⁴ verskil en vereis dat die dood deur die afdrywing gevolg moet word.

'n Ander groep regsgeleerdes is dit egter eens dat die definisie van aborsie soos in die wet omskryf ietwat in die lug hang. Waar die omskrywing 'n afdrywing van 'n lewende vrug van die vrou met die opset om te dood vereis, word die skuldement (opset) vermeld maar dit staan eerder in 'n direkte verhouding, tot die "om te dood" as tot die daad

21. ald.

22. STRAUSS, S.A., Some Comments on the Abortion and Sterilization Act 2 of 1975 After One years Operation: Legal Aspects, in Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Strafrege en Kriminologie, Jul. 1977, vol.1, no.2, bl.120-122.

23. DE WET EN SWANEPOEL, a.w., bl. 221.

24. HUNT, a.w., bl.313.

van afdrywing self. So beskou vervaag die grens tussen moord en aborsie.²⁵

2. POGING TOT ABORSIE

Dit is van besondere belang in die strafreg dat nie slegs 'n voltooid misdaad nie, maar ook 'n blote poging van die dader strafbaar gestel word.

Met ondeugdelike poging het 'n dader te doen, wanneer sy misdadige voorneme nie uitgevoer kan word nie as gevolg van 'n gebrek in die middel wat hy aangewend het (byvoorbeeld beoogde vrugafdrywing met 'n onskadelike vloeistof), of 'n gebrek aan die voorwerp waarop sy handeling gerig was (byvoorbeeld beoogde vrugafdrywing op 'n vermoende swanger vrou).²⁶

Daar word onderskei tussen absoluut ondeugdelike middels en relatief ondeugdelike middels. Laasgenoemde is 'n middel waarmee die beoogde misdaad in die algemeen wel gepleeg kan word, maar in 'n besondere geval ontoereikend is as sodanig, of omdat dit nie op die regte wyse aangewend is nie (byvoorbeeld A wil 'n aborsie op B uitvoer, maar is onsuksesvol omdat die middel wat gebruik word in 'n te klein dosis geneem word.) Met 'n absoluut ondeugdelike middel het ons byvoorbeeld te doen as die misdaad onder geen omstandighede daarmee gepleeg kan word nie.²⁷

-
25. BARNARD, T.A., e.a., Aborsie: 'n Juridiese? 'n Etiese en 'n Regstegniese Vraagstuk, ongepubliseerde artikel, Dept. Regsetiek, Universiteit van Potchefstroom, 1977, bl.1
26. STRAUSS, S.A., en M.J. STRYDOM, Die Suid-Afrikaanse Geneeskundige Reg, Pretoria, 1967, bl.338
27. VAN DYK, a.w., bl.97. Sien ook BURCHELL, F.M., Recent Cases. Attempt to Commit The Impossible, in The South African Law Journal, Nov. 73, no.4, bl. 361 e.v.

Waar dit om die omstrede situasies gaan, kan daar twee hoofrigtings in die benadering onderskei word, nl. 'n subjektivistiese en 'n objektivistiese benadering.²⁸ Eersgenoemde houding vereis slegs dat die dader die voorneme moet hê om die misdaad te pleeg en die voorneme in 'n handeling ter uitvoering daarvan omsit, terwyl die objektiviste die dader slegs aanspreeklik stel vir handelinge wat as't ware op die tippie staan van werklike pleging van die misdaad self.

Die Romeinse Reg se behandeling van die probleem, is onvolledig en kasuisties en het oorgewaaai na ons ou skrywers. Gevolglik kon ons houe nie staatmaak op hulp vanuit daardie oord nie.

In die saak R v Freestone²⁹ word die beskuldigde skuldig bevind aan poging tot vrugafdrywing. Die hof is van mening dat 'n skuldigbevinding aan poging tot die misdaad verkry kan word ook waar die vrou nie swanger was nie, mits die middels wat aangewend word, maar potensieel vrugafdrywend was. Volgens Van Dyk³⁰ kan die enigste verklaring vir hierdie siening 'n onvoldoende insig in die Vastelandse onderskeiding tussen absoluut en relatief ondeugdelike voorwerp en middel wees. Die beskuldigde was 'n vrou teen wie agt klagtes in die verband ingebring is. In een geval het sy gebruik gemaak van pille en die oorblywende sewe van 'n instrument om onwettige

28. DE WET en SWANEPOEL, a.w., bl. 159-160.

29. 1913 TED. 758.

30. VAN DYK, a.w., bl. 221.

aborsies in haar huis uit te voer.

Die omgekeerde van die Freestone-saak vind ons in die saak van R v Claassen.³¹ Die vrou raak swanger nadat 'n man haar op onbehoorlike wyse oorreed het tot gemeenskap. Hulle probeer 'n vrugafdrywing bewerkstellig met pille wat ondeugdelik is. Die hof kom tot die oenaardige addisionele vereiste naamlik dat die gevaarlikheid van die daad so moes wees dat die redelike man dit as gevaarlik beskou. De Wet en Swanepoel³² wys daarop dat die gevaarlikheidstoets maar bra willekeurig is en dat dit by die beoordeling van 'n pogingshandeling suiwer gaan om die insigte van die dader, wat hy gedink het is van belang en dit behoort die uitgangspunt van die hof te wees.

Met die beslissing van R. v Davies³³ het die Appélhof 'n einde gemaak aan die onsekerheid in ons regspraak met betrekking tot ondeugdelike poging.

In die saak is 'n geneesheer en sy verpleegster aangekla van strafbare manslag na aanleiding van die dood van 'n meisie, of in die alternatief van vrugafdrywing. Sy is in die huis van die geneesheer oorlede as gevolg van 'n septiese foetus wat waarskynlik 'n naweek voor haar dood gesterf het. Sy het verskeie inspuitings ontvang om haar swangerskap te beëindig en 'n post mortem het 'n

31. 1936 C.P.D. 28.

32. DE WET en SWANEPOEL, a.w., bl. 136-137 soos bespreek deur VAN DYK, H.P., a.w., bl. 222.

33. 1956(3) S.A. 52(A).

stok getoon wat in haar skede afgebreek was. Die hof moes beslis of die beskuldigde skuldig kan wees aan poging tot vrugafdrywing waar die vrug reeds dood was op 'n tydstip voordat die daders voormelde metodes begin aanwend het.

Die Appélhof het geen onderskeid getref tussen sake waar die foetus reeds dood was en dié waar die vrou nie werklik swanger was nie en kom tot die gevolgtrekking "... the fact that an accused's criminal purpose cannot be achieved, whether because the means are, in the existing or in all conceivable circumstances inadequate, or because the object is, in the existing or in conceivable circumstances, unattainable, does not prevent his endeavour from amounting to an attempt."³⁴

In sy uitspraak wys appélregter Reynolds daarop dat vrugafdrywing by uitstek binne die aangehaalde beginsel, geformuleer deur regter Schreiner, val; "It is clearly pre-eminently a case in regard to which an attempt should be punishable when complete accomplishment of the crime is absolutely impossible as here. Sight should not be lost of the fact that though the destruction of a foetus is the usual - indeed almost inevitable - result of abortion, yet the life or health of the mother is always risked to a certain degree, whatever be the means employed. That is so much so that she is not allowed to

34. ald., bl. 64.

consent to abortion being brought about. Indeed it may be a little curious to punish an attempt at the expulsion of a foetus in the early stage of pregnancy when the foetus may never come to living through various cases and hold harmless the person who tries abortion when he thinks the foetus is not dead and afterwards finds it was dead."³⁵

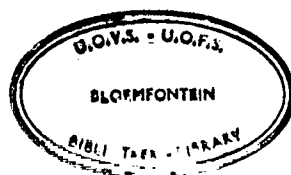
In die hoofuitspraak gegoe deur regter Schreiner word die subjektivistiese houding by ondeugdelike poging ondubbelsinnig aanvaar en vorige beslissings in stryd daarmee verwerp. Hy het ook die onderskeid tussen absolute en relatiewe onmoontlikheid, wat sy basis in die objektiewe siening het, verwerp. "The test of the reasonable man or the objective observer.... seems to complicate the statement of the legal position unnecessarily."³⁶

Dit is duidelik dat die Regter se opmerkings nie net op die besondere geval van poging tot vrugafdrywing betrekking het nie, maar van algemene strekking is. Hy maak sy stellings egter onderhewig aan twee kwalifikasies. Eerstens wys hy daarop dat die gevalle van sogenaamde putatiewe misdaad nie strafwaardig behoort te wees nie.

Twээdens meen hy dat ondeugdelike poging strafbaar is tensy 'n bedoeling van die wetgewer uit die misdaad omskrywing afgelei kan word wat sê dat ondeugdelike poging nie gestraf moet word nie.

35. ald., bl. 78.

36. ald., bl. 64.

Die omskrywing van die nuwe wet maak nie voorsiening vir poging nie en gevolglik moet dit saamgelees word met Artikel 256 van die Strafproseswet.³⁷

"Indien die getuienis by strafregtelike verrigtinge nie die pleging van die ten laste gelegde misdryf bewys nie maar 'n poging bewys om daardie misdryf te pleeg of 'n poging om 'n ander misdryf te pleeg waaraan 'n beskuldigde op die ten laste gelegde misdryf skuldig bevind kan word, kan die beskuldigde skuldig bevind word aan 'n poging om daardie misdryf of, na gelang van die geval, so 'n ander misdryf te pleeg."

3. DIE ONDERSKEID TUSSEN MOORD EN ABORSIE:

Lewe is 'n deurlopende proses vanaf bevrugting tot die tydstip van dood. Die vraag ontstaan nou op watter stadium 'lewe', menslike lewe word, m.a.w. wanneer word die vrug 'n mens. Die belang van onderskeid is daarin geleë dat by die vernietiging van die wordende lewe van die foetus, dit wil sê vrugafdrywing, ons met 'n minder ernstige misdaad te doen het as by die vernietiging van 'n lewe wat reeds as mens erken word.

Artikel 239 van die Strafproseswet³⁸ bepaal soos volg: "By strafregtelike verrigtinge waarby 'n beskuldigde weens die doding van die pasgebore kind aangekla word, word so 'n kind geag lewendig gebore te gewees het indien bewys word dat die kind asemgehaal het, hetsy die kind 'n onafhanklike bloedsomloop gehad het aldan nie, en is dit nie nodig om te bewys dat so 'n kind, ten tyde van

37. Strafproseswet, no. 51 van 1977.

38. ald.

sy dood, geheel en al van die liggaam van sy moeder geskei was nie."

Die asemhalingstoets wat deur die wet gestel word, is geriefliker as die vereiste van gheele afskeiding en lewe daarna van die kind.³⁹ Asemhaling blyk dus 'n bewys te wees vir die totstandkoming van 'n natuurlike persoon, hetsy die kind 'n onafhanklike bloedstroom gehad het aldan nie.

Smit⁴⁰ meen dat hierdie artikel vanuit 'n mediese oogpunt beskou, onelegant is deurdat die woord 'pasgebore' daarop dui dat die kind minstens vanuit die moederliggaam uitgeskei moes gewees het. As dit die geval is, is dit medies gesproke vir die kind onmoontlik om nog 'n bloedsomloop afhanklik van die moeder te hê. Die foetus besit reeds vroeg na bevrugting sy eie bloedsomloop.

Volgens die Wet en Swanepoel⁴¹ los die artikel nie die vraag op na wanneer die kind dan juis as lewend gebore beskou word nie, met ander woorde wanneer die foetus in 'n mens verander nie.

Olivier⁴² sê dat die volgende vereistes van regsweë gestel word:

(a) Daar moes 'n algehele skeiding tussen die foetus en die moederliggaam plaasgevind het.

39. STRAUSS en STRYDOM, a.w., bl.345. Sien ook HIEMSTRA, V.G., Die Suid-Afrikaanse Strafproceeswet, 2de uitg., Durban, 1977, bl.419.

40. SMIT, Regsvereistes vir Lewendige Geboorte of Regsvereistes vir die Totstandkoming van die Natuurlike Persoon, a.w., bl. 31.

41. DE WET EN SWANEPOEL, a.w., bl. 216.

42. OLIVIER, P.J.J., Die Suid-Afrikaanse Persone en Familiereg, Eerste Uitgawe, Tweede Druk, Durban, 1977, bl.31 e.v.

(b) Die kind moes na afskeiding geleef het, al was dit slegs vir 'n sekonde.

Smit⁴³ beskou die volgende as vereistes vir die totstandkoming van 'n natuurlike persoon:

- (a) Uitskeiding vanuit die moederliggaam - nie geheel en alle skeiding, met ander woorde ook die verbreking van die naelstring, nie.
- (b) Lewe by geboorte - bloot biologiese lewe en geen asemhaling is 'n vereiste nie.
- (c) Lewensvatbaarheid - dit kan beskou word as die vermoë van die foetus om verder te leef en te ontwikkel as dit uit die baarmoeder geneem word. Die tydstip waarop dit bereik word word algemeen aanvaar as synde die 28e week van swangerskap of 26 weke vanaf ovulasie. Foetusse wat langer leef is seldsaam.

Regter Davies sê in R v. Matthews⁴⁴ "The better opinion, it is submitted, is that a foetus is not a child for the purpose of the statutes unless it has reached a stage of development sufficient to have rendered its separate existence apart from its mother a reasonably probability" en in R v Madomwe⁴⁵ waar die beskuldigde 'n aborsie op 'n 5½ maande swanger vrou gedoen het, is beslis dat 'n foetus jonger as 28 weke nie beskou word as 'n kind nie.

43. SMIT, Regsvereistes vir Lewendige Geboorte, of Regsvereistes in die Totstandkoming van die Natuurlike Persoon, a.w., bl.29.

44. 1943 C.P.D. 8 op bl.9.

45. 1977(3) SA.1008.

Dit volg baie duidelik uit wat hierbo bespreek is dat daar geen konsensus van opinie onder regsgeleerdes bestaan oor wanneer die embryo of foetus as 'n persoon en individu beskou kan word nie. Hierdie probleem is ook een van die medici.

Aristoteles was van mening dat 'n manlike kind reeds op die veertigste dag en die vroulike kind na negentig dae (vanaf bevrugting), gevorm is en 'n siel verkry. Die beskouing van die klassieke tyd naamlik dat die hart die eerste orgaan is wat gevorm word en die res van die liggaam hieruit sowel as uit die bloedvatstelsel gevorm word, is vir eeue aanvaar.⁴⁶

Vir Goldenhuys is daar 7 moontlike stadia wanneer 'n nuwe mens gevorm word naamlik:

- "(a) met vorming van die sigoot,
- (b) wanneer die sigoot lewensprosesse in die vorm van verdeling toon,
- (c) wanneer die trofomorf gestalte aanneem,
- (d) met die eerste hartklop,
- (e) met die eerste elektroënkefalografiese bewys van breingolwe,
- (f) wanneer lewensvatbaarheid bereik word,
- (g) na geboorte en die eerste asemteug."⁴⁷

46. DEMGELENARE, C., Dokters oor Abortus, Deel II, in Geneeskunde, Nov. 1977, vol.19, no.11, bl.242-243.

47. ald. Onder sigoot word verstaan die bevrugte eiersel voordat t seldeling plaasvind en trofomorf beteken 'n massa selle nog voordat dit enigsins die vorm van 'n mens aanneem.

Vir Joshua Lederberg begin menslike lewe alleenlik "when the child begins to interact meaningfully with his environment, with the acquisition of language, and with continued intellectual development"⁴⁸

Hy voel dat dit slegs by die bereiking van die kind se eerste lewensjaar is dat hy volgens die vereistes begin optree en 'n menslike wese begin word.

Professor Chris Barnard sê "Aborsie is glad geen mediese probleem nie. Dit is die neem van 'n lewe, en die lewe begin by verwekking."⁴⁹ Volgens hom vernietig so 'n vrou wat 'n aborsie ondergaan nie haar eie lewe nie, maar 'n ander sin.

'n Verdere mening, die keer van Drogendijk, is dat die menslike lewe ontstaan met die inplanting van die menslike sigoot in die slymvlies van die baarmoeder - dit is in teenstelling met blote biotiese lewe voor die toestand van inplanting. So gesien is die afdrywing van die foetus ('n lewende ongeborene) te onderskei van die afdrywing van 'n sigoot (nie-lewende ongeborene) en die mening word uitgespreek dat in die lig van bogenoemde 'n onderskeiding tussen abortiewe moord (die afdrywing van die lewende foetus) en aborsie (die afdrywing van die sigoot voor inplanting) noodsaaklik is.⁵⁰

Na DeMuelenare se mening "bestaan 'n nuwe mens vanaf die oomblik dat 2 afsonderlike menslike chromosoom-eenhede verenig om 'n nuwe unieke chromosoompaar te vorm, met ander woorde wanneer die bevrugte ovum in 'n volwaardige sigoot verander. Dit is suiwer die begin van die hele levensproses van ontwikkeling en groei, met latere aftakeling en uiteindelik die dood."⁵¹

48. DROGDIJK, a.w., bl. 31.

49. BARNARD, C., Chris Barnard oor Aborsie, Genadedood en Chris Barnard, in Huisgenoot, 30 Jun. 1972, no. 26, bl. 21. (my onderstreping)

50. BARNARD, Aborsie 'n Juridiese, 'n Etiese en Reëstagniese Vraagstuk, a.w., bl. 10-11.

51. DEMUELENARE, Deel II, a.w., bl. 244.

Hy gaan verder: "Die enigste basiese verskil tussen 'n embrio en 'n gebore kind is dus dat die embrio binne 'n ander mens leef, en die gebore persoon buite die ander mens. Elke mens is vir voortbestaan van sy milieu afhanklik en elkeen wysig, bewustelik of onbewustelik, sy eie omgewing so ver moontlik om so voordelig moontlik vir hom te wees. Die enigste rol van die moeder is om 'n gunstige milieu aan die embrio te bied, wat verder self goed klaarkom en 'n heeltemal onafhanklike bestaan voer."⁵² Hy verskil van bogaande as hy sê dat 'n eerste hartklop nie 'n betroubare aanduiding van menswording is nie. Dieselfde ten opsigte van die teenwoordigheid van breingolwe.

Dit blyk duidelik dat daar talle verskillende menings gehou word rondom die begrip 'menslike wese'. Dit wissel vanaf diegene wat glo dat die menslike lewe heilig is en begin op die oomblik van bevrugting, en die ander uiterste wat meen dat kind eers in die omgewing van sy eerste lewensjaar in 'n menslike wese' ontwikkel.

Dit is nie 'n gesonde toedrag van sake waar soveel uiteenlopende menings gevind word nie, maar dit is duidelik dat die besluit oor wanneer lewe ontstaan 'n aangeleentheid vir die mediese wetenskap is waaroor die regs wetenskap geen uitsluitel kan gee nie.

4. GEVALLE WAAR ABORSIE GEREGERDIG IS

Die wet was nie bedoel om aborsie op aanvraag in Suid-Afrika wettig te maak nie, maar dit was

52. ald.

nodig om baie onduidelikheid op te klaar en wetting te verleen aan 'n praktyk van terapeutiese aborsie wat vir baie jare reeds in ons land toegepas is.

Voor die wet gepromulgeer is, was die enigste geval waaronder aborsie met sekerheid sonder vervolging uitgevoer kon word, dié om die moeder se lewe te red. Die nuwe wet het dit na ses verdere gevalle uitgebrei.

Die wet verbied die bewerkstelling van 'n vrugafdrywing behalwe in die omstandighede en na voldoening aan sekere voorskrifte wat in die wet uiteengesit word.

Vrugafdrywing mag slegs deur 'n geneesheer bewerkstellig word en dan slegs in die volgende gevalle:

1. Waar die voortgesette swangerskap die lewe van die betrokke vrou in gevaar stel of 'n ernstige bedreiging vir haar liggaamlike gesondheid uitmaak.⁵³
2. Waar die voortgesette swangerskap ernstige bedreiging vir die geestesgesondheid van die betrokke vrou uitmaak.⁵⁴
3. Waar daar ernstige gevaar bestaan dat die kind wat gebore gaan word aan 'n liggaamlike gebrek of geestesgebrek van so 'n aard sal ly dat hy onherstelbaar ernstig gestrem sal wees.⁵⁵

53. Artikel 3(1)(a).

54. Artikel 3(1)(b).

55. Artikel 3(1)(c).

4. Waar die vrug na bewering verwek is as gevolg van onwettige vleeslike gemeenskap.⁵⁶
- (a) as die swangerskap te wyte is aan verkragting,⁵⁷
 - (b) as die swangerskap te wyte is aan bloedskaande,⁵⁸
 - (c) as die swangerskap 'n gevolg van ontug is, dat die betrokke vrou 'n idioot of swaksinnige is.⁵⁹

Belangrike vrae aangaande aborsie is deur die wetsontwerp beantwoord. Onmiddellike gevaar van die moeder se lewe is nie meer 'n vereiste nie en 'n redelike moottikheid dat lewensverwagting verkort kan word, is voldoende. Ook is terapeutiese aborsie uitgebrei om benewens die redding van lewe, ook die benadeling van fisiese of geestesgesondheid in te sluit.

Die wetsontwerp laat sleutelsterme ongedifferensieerd soos byvoorbeeld die woord 'ernstige' in artikel 3(1)(a), 3(1)(b) en 3(1)(c). Volgens Smit⁶⁰ bring die vaagheid regsonsekerheid mee en hy is van mening dat die woord liefers vermy moet word en dat die wetgewer 'n aanduiding moet gee van welke gevolge genoegsame rede is om swangerskap regmatig te beëindig. Dit sal

56. Artikel 3(1)(d).

57. Artikel 3(1)(d)(a_a).

58. ald.

59. Artikel 3(1)(d)(bb).

60. SMIT, Aspekte van die wet op Vrugafdrywing en Sterilisasie 1975 a.w., bl. 161.

die geneesheer se subjektiewe siening 'n kleiner rol laat speel.

Armstrong⁶¹ weer meen dat die wet so opgestel is met die idee dat die betekenis en interpretasie daarvan deur die houe geges sal word, Die houe het op hul beurt weer 'n duidelike tendens openbaar om op mediese getuienis staat te maak. In sake soos S v. King⁶² en S v. Van Druten⁶³ het die samewerking tussen die geneeshere en die reg duidelik geblyk.

'n 'Ernstige' bedreiging van die vrou se geestesgesondheid regverdig volgens die Wetsontwerp 'n vrugafdrywing, en die wet vereis uitdruklik dat een van die dokters wat 'n sertifikaat moet aanbring, 'n psigiater moet wees. Hierdeur word klem gelê op die noodsaaklike betrokkenheid van sosiale oorweging. Die gewig wat die sosiale oorwegings dra, berus by die diskresie van die geneesheer/psigiater. Die hof sal waarskynlik toelaat dat dit deur die mediese getuienis gelêi word om vas te stel of 'n 'ernstige' gevaar teenwoordig is en sosiale oorwegings kan sekerlik in sekere omstandighede 'n 'ernstige' gevaar veroorsaak.⁶⁴

Die psigiater se aandeel in die aborsiebesluit het geleidelik in omvang toegeneem sedert die vyftiger jare. Met die verbetering van die mediese wetenskap, het die mediese gronde vir terapeutiese aborsie afgeneem. Dit blyk dus dat psigiatrisiese indikasies meer en meer as die enigste grond beskou word om 'n wettige aborsie te bekom. Dr. Drower is hiermee

61. ARMSTRONG, a.w., bl. 250.

62. King v. Die Staat, bo.

63. S v Van Druten, bo.

64. ARMSTRONG, a.w., bl.250.

eens as sy sê "The psychiatrist holds a unique position in the abortion decision. He is not involved in the actual operation and may due to this, be more able to make an objective decision. He also spends much longer with the patient and is able to explore the possible wider effects of terminating or not terminating a pregnancy in a given woman."⁶⁵

Tog is dit in sommige situasies vir 'n psigiater uiters moeilik om objektief op te tree. "In any therapeutic relationship, it becomes increasingly difficult to maintain objectivity when no specific physical ailment is present to give a base for measurement. Thus it appears that there is a large subjective element involved in the way psychiatric information is interpreted. This difficulty is magnified in the abortion decision which embraces legal, religious, moral, ethical and physical aspects."⁶⁶

Dit is egter noodsaaklik dat elke geval opsy eie meriete behandel moet word "avoiding every kind of dogmatism in making an assesment."⁶⁷

Die wet kan nie hierdie noodsaaklike aandag aan elke individuele geval voorsien nie; daarom sal die wet die publieke beleid en behoeftes die beste dien deur die finale diskresie en besluit aan die mees bevoegdes te gee. Die dokters is gewoonlik baie nou by 'n geval betrokke en daarom is hy in die beste posisie om die besluit te neem.⁶⁸

65. DROWER, a.w., bl.43.

66. ald., bl.76.

67. SIMONSZ, C.G.A., Psychiatric Indications for The Termination of Pregnancy, in South African Medical Journal, Julie 1968, Vol.42, no. 28, bl.717.

68. ARMSTRONG, a.w., bl.

Die geval moet in sy geheel beskou word met spesiale klem op die vrou se omstandighede, huidige sowel as in die toekoms. Volgens Gardiner⁶⁹ sluit dit in die vrou se fisiese vermoë om in die toekoms, na so 'n operasie, die lewe aan 'n kind te skenk sowel as die moontlikheid van benadeling van haar geestesgesondheid deur of aborsie, óf voortsetting van swangerskap.

Die vraag ontstaan of 'n selfmoorddreigement afkomstig van 'n swanger vrou voldoende grond vir terapeutiese aborsie verskaf. Hierdie dreigemente is talryk, veral by vroue wat radeloos is om 'n wettige aborsie te bekom.

Hoewel Anderson meen dat daar een selfmoord geval uit elke drie en dertig dreigemente is, stem hy saam dat "a suicidal risk is real particularly in the so called 'limit situation' when the woman finds herself in a jam from which nothing but termination of pregnancy can release her."⁷⁰

Die gevaar bestaan dat sulke dreigement te ligtelik opgeneem kan word en Becker is volkome korrek as hy betoog "Every suicide threat must be regarded as serious."⁷¹

Tog meen Smit dat die beste oplossing vir die probleem deur die wetgewer misgekyk is toe hy met die nuwe wetsontwerp versuim het om die psigiatriese gevolge van voorgesette swangerskap, wat hy as voldoende vir 'n regmatige swangerskapsontbreking

-
69. GARDINER, R.F.R., Abortion the Personal Dilemma, Michigan, 1972(a) bl.72, soos bespreek deur DROWER, a.w., bl.246.
70. SIMONSZ, a.w., bl.716.
71. BECKER, a.w., bl.229.

beskou uit te sonder bv. endogene depressie en skisofrenie. "Om mie heeltemal die deur te sluit vir ander moontlike psigogeniese indikasies wat onderbreking van swangerskap kan regverdig nie, kon die wetgewer dit dan ook gestel het dat, bo en behalwe die gevolge van genoemde twee indikasies, die swangerskap ook beëindig mag word indien voortsetting van swangerskap die wesentlike moontlikheid inhou dat die betrokke vrou blywend geestelik ongeskik sal raak om haar normale lewensfunksies voort te sit. Indien hierdie benadering gevolg word, het 'n mens tot 'n baie hoë mate 'n objektiewe kriterium vir die beëindiging van swangerskap op psigogeniese indikasie."⁷²

Middleton sê dat artikel 3(1)(b) streng geïnterpreteer moet word aangesien dit kan gebeur dat sosio-ekonomiese redes by die agterdeur inglip.⁷³

Artikel 3(1)(c) is selfs nog meer vaag en onduidelik as die vorige twee artikels. Dit bepaal dat swangerskap onderbreek mag word indien daar 'n 'ernstige' gevaar bestaan dat die kind wat gebore gaan word aan 'n 'ernstige' en onherstelbare geestesgebrek of liggaamsgebrek na geboorte sal ly. Hier word voorsiening gemaak vir beëindiging van swangerskap op eugenetiese gronde.

Op geen stadium het die wetgewer vereis dat enige van die geneesherc spesiale kennis moet hê om hom te help besluit wanneer die fisiese of geestelike gesondheid van die nog ongebore kind ter sprake kom nie. Met die eerste oogopslag kan dit na 'n gebrek in die wet lyk en sal dit moontlik goed wees as een van die geneesherc 'n spesiale kennis dra omtrent oorerflike defekte.⁷⁴

72. SMIT, Aspekte van die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasie 1975, a.w., bl.163.

73. MIDDLETON, J., Abortion, in De Rebus Procuratoriis, September, 1972, no. 57, bl.398.

74. JENKINS, T., e.a., Prenatal Diagnosis and Selective Abortion, in South African Medical Journal, Desember 1976, Vol. 53, bl.2091.

Dit is egter uit praktiese ervaring bekend dat mediese getuicnis feilbaar is. Die belangrikste probleem om voorsiening te maak vir vrugafdrywing in die geval is dat daar altyd twyfel bestaan oor die juiste graad van besering wat die vrug opgedoen het. Hoe bepaal 'n dokter 'n 'ernstige' en 'onherstelbare' geestes of liggaamsgobrek. Is 'n blinde of dowe kind so gestrem dat 'n aborsie gedoen moet word as daar 'n waarskynlikheid van blindheid of doofheid betaan. Gordon sê "I do not believe that our present methods of genetic prognosis justify abortion merely because there is a degree of risk that an abnormal baby might be born"⁷⁵ Ongelukkig het hy nagelaat om 'degree of risk' te definieer.

Volgens Prof. de Villiers⁷⁶ moet 'n dokter wanneer hy voor so 'n situasie te staan kom, die risiko van abnormaliteit opweeg teen die bekommernis en geestelike spanning van 'n moeder vir die oorblywende maande van haar swangerskap, die verbreking van gesinslewe wat 'n abnormale kind sal veroorsaak, asook die finansiële las wat dit sal beteken aangesien dit nooit 'n selfstandige bestaan sal kan voer nie.

Om 'n meer objektiewe maatstaf te formuleer meen Smit dat dit 'n oplossing vir die probleem sal wees indien "die wetgewer slegs voorskryf dat indien daar 'n wesenlike moontlikheid bestaan, of slegs net 'n blote moontlikheid, dat die ongebore vrug na geboorte, op 'n oorwig van wetenskaplike

75. GORDON, H., Genetical, Social and Medical Aspects of Abortion, in South African Medical Journal, Jul. 1968, Vol.42, no.28, bl.126 (my onderstreping)

76. DE VILLIERS, a.w., bl. 718.

waarskynlikheid, nie in staat sal wees om ooit 'n selfstandige en onafhanklike bestaan te voer nie, die swangerskap regmatig onderbreek mag word.⁷⁷

Ook word vrugafdrywing gewettig waar die vrug na bewering verwek is uit onwettige vleeslike gemeenskap. Artikel 1 omskryf onwettige vleeslike gemeenskap as verkragting, bloedskande en ontug met 'n vroulike idioot of swaksinnige in stryd met artikel 15(1) van die Ontug Wet.

Bloedskande word in artikel 1 omskryf as vleeslike gemeenskap tussen twee persone wat nou aan mekaar verwant is en op grond van verwantskap onbevoeg is om met mekaar te trou.

Artikel 15(1) van die Ontugwet verbied onwettige vleeslike gemeenskap met 'n vroulike idioot of swaksinnige, waar sodanige gemeenskap nie verkragting uitmaak nie.

Die Wet op Geestesgebreken⁷⁸ omskryf die terme idioot en swaksinnige soos volg:

'n Idioot - 'n persoon wat nie in staat is om homself teen gewone fisiese gevare te beskerm nie.

'n Swaksinnige - 'n persoon wat nie in staat is om vir homself te sorg of sy eie belange te behartig, of as hy 'n kind is, dit te leer nie.

77. SMIT, Aspekte van die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasie, 1975, a.w., bl. 164.

78. Wet op Geestesgebreken, no.38 van 1916, soos gewysig.

Die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasie het nie alleen voorsiening gemaak vir die uitbreiding van terapeutiese gronde vir vrugafdrywing nie, maar ook eugenetiese gronde (gevaar vir geestelike en liggaamlike gesondheid van kind), humanitêre gronde (verkragting of geslagsverkeer met vroulike idiote of swaksinniges) en sosiale gronde (geslagtelike verkeer tussen persone binne die verbode grade van verwantskap) daargestel.

Wat bloedverwante betref, in die direkte linie waar ons voorsate en nasate kry, is daar 'n algemene verbod teen huweliks- en geslagtelike verkeer. In die sylinie, waar persone verwant is deur middel van gemeenskaplike voorouers, is huwelike en geslagtelike gemeenskap verbode waar een van die persone binne die eerste graad aan die gemeenskaplike voorouer verwant is. By aanverwante is daar in die direkte linie, in stryd met die sylinie, waar daar geen sodanige verbod is nie, 'n algehele verbod teen huwelike en geslagtelike gemeenskap.⁷⁹ Die verbod geld gladnie in die geval van adopsieverwante nie.

By die omskrywing van bloedsbande word slegs melding gemaak van 'n verwantskap tussen twee persone wat kragtens wet onbevoeg is om met mekaar te trou. Geen nader omskrywing kom voor nie. Sou daar dus nou gemeenskap plaasvind tussen 'n aanverwant en adopsieverwant kan vrug- vrugafdrywing slegs op sosiale gronde geskied nl. die beskerming van die swanger vrou teen die afkeer van die gemeenskap. Ook wat bloed-

79. SMIT, P.C., Wetlike Indikasies vir Swangerskap-
onderbreking, ongep. klasdiktat, U.O.V.S., 1977.
bl. (9-10).

verwante betref, het ons blykbaar met sosiale gronde te doen want daar word volstaan met bloedskande, sonder om melding te maak van liggaamlike of geestelike gebrek aan die kind. Die wet maak reeds ruim voorsiening vir die gevalle en bloedskendige verhoudings behoef nie verdere beskerming nie.⁸⁰

Wanneer ons by die vroulike idioot of swaksinnige kom, vind ons dat vrugafdrywing op humanistiese gronde toegelaat word deurdat vrugafdrywing nie werklik nodig is om verdere liggaamlike of geestelike beskerming aan die kind te verleen nie en ons dus tot die gevolgtrekking kom dat die vrou beskerm word teen die verantwoordelikhede van moederskap.⁸¹

Artikel 6(5) bepaal dat vleeslike gemeenskap met 'n vroulike idioot of swaksinnige nogtans vir doeleindes van die wet geag onwettige te wees al sou bewussyn van haar swaksinnigheid by die man ontbrek.

Ontug oor die skeidslyn en seksuele omgang met 'n meisie onder 16 jaar in stryd met artikel 14(1)(a) van die Ontugwet No. 23 van 1957 kwalifiseer egter nie as onwettige vleeslike gemeenskap vir doeleindes van die onderhawige wet nie.

Omgang met 'n meisie onder 12 jaar word as verkragting beskou al is haar toestemming verkry. Sy sal geregtig wees op 'n aborsie kragtens artikel 3(1)(d)

80. BERTRAND, a.w., bl.282, Sien ook MIDDLETON a.w., bl.399.

81. VAN OOSTEN, a.w., bl. 383.

van die wet. Het die man egter nie geweet of voorsien dat sy onder 12 jaar is nie, is dit nie verkragting nie en dus nie onwettig vleeslike gemeenskap vir doeleindes van die onderhawige wet nie.

Ons kry met dieselfde probleem te doen waar die vereiste opset by die "verkragter" ontbreek as gevolg van dwaling of bona fide geloof dat die slagoffer toestem of waar eersgenoemde jonger as 14 jaar is.

Toestemming van die vrou kan waarskynlik as regverdiging dien vir die ontoelaatbaarheid van vrugafdrywing by swangerskap as gevolg van ontug oor die kleurskeidslyn. Word haar geestestoestand bedreig, kan sy op artikel 3(1)(b) steun. Dieselfde geld vir die meisie onder 16 jaar. In die ander gevalle meen Stassen dat dit skreiend onbillik is om 'n vrou of meisie die voordele van die wet te ontsê bloot omdat die 'verkragter' om die een of ander rede nie krimineel aanspreklik is nie.⁸²

Van Oosten⁸³ gaan verder en sê dat dit tog om sosiale gronde is dat vrugafdrywing by idiote of bloedskendige ouers plaasvind en dat daar geen rede is waarom regmatige vrugafdrywing nie bekom kan word, mits geslagverkeer onwettig is nie.

Daar is menings dat verkragting en bloedskande nie gronde vir terapeutiese aborsie daarstel nie omdat die afkeurenswaardigheid van die verwekkingshandeling geen regverdiging bied vir die vernietiging van reeds bestaande lewe nie.⁸⁴ So

82. STASSEN, a.w., bl.263.

83. VAN OOSTEN, a.w., bl. 382.

84. BARNARD, a.w., bl.13.

'n houding kan allieenlik die groot aantal sosiale probleme in die verband vermoeder.

Wat verkragting betref vind ons baie dat besware geopper word in die rigting dat 'n swanger vrou net kan aanvoer dat sy verkrag is en so 'n vrugafdrywing kan bekom. Die waarheid is egter dat die beskuldigde ten minste aan verkragting skuldig moet wees alvorens 'n vrugafdrywing verleen word, maar al sou die nodige opset en toerekenings vatbaarheid ontbreek, moet die afwesigheid van toestemming nog by die vrou bewys word. Waar daar geen klag gelê is nie, moet die landdros hom oortuig dat daar nie toestemming was nie.

Die wet maak nie voorsiening vir regmatige vrugafdrywing op ekonomiese of gesinsgronde nie.

Hoewel in S v Kruger deur R Erasmus gesê is dat die gemenebeg deur die nuwe wet vervang is, meen Van Oosten, dat die verweer van noodtoestand bly staan "to avail a person who procures an abortion when the circumstances are such that it is impossible to comply with the requirements of the act"⁸⁵

Aangesien die wet egter vereis dat die bedreiging van die liggaamlike of geestelike gesondheid van die vrou 'ernstig' moet wees en die terme 'blywend skending', 'ernstige gevaar' en 'wetenskaplike gronde' en 'onherstelbare ernstig', sal die perke van moodweer waarskynlik daardeur bepaal word.⁸⁶

85. VAN OOSTEN, F.F.W., Abortion Adieu Common Law, in South African Law Journal, Nov. 1976, vol.93, no.4, bl.394.

86. VAN OOSTEN, Regmatige Vrugafdrywing, a.w., bl.383.

Al die argumente uit verskillende oorde laat die vraag ontstaan of die moeder se lewe beskerm behoort te word ten koste van die foetus en visa versa. Is alle mense lewens nie gelyk nie? Indien wel, waarom word daar sekere indikasies deur die wet aangedui waarop aborsie toelaatbaar is. Impliseer dit nou dat sekere lewens meer werd is as ander of 'n sekere voorrang het? Opinies wissel vanaf die wat lewe respekteer as 'n gawe van God tot hulle wat aborsie as 'n metode van geboortebeperking beskou en word grootliks beïnvloed deur 'n persoon se eie morele evaluering van aborsie.⁸⁷ Dit blyk tog of die moeder se lewe voorrang geniet bo dié van die foetus, deurdat dit ten koste van die foetus beskerm word indien nodig.

87. DU PLESSIS, A.J., Aborsie, in Op die Voor-
pos, Jan. 1976, vol.45, no.1., bl.25.

5. KRITIEK OP DIE WET

(i) DIE KERK

By die behandeling van die aborsievraagstuk is dit belangrik dat daar rekening gehou moet word met die godsdienslike beskouing van die volk. Verskillende gelowe en kerke het verskillende amptelike of nie-amptelike standpunte ten opsigte van aborsie.

In 1869 het Pous Pius IX 'n skerp verandering in die Rooms-Katolieke gelede teweeggebring, toe hy die onderskeid tussen die 'quickened' en 'unquickened' foetus uitgeskakel het en verklaar het dat dit reeds vanaf bevrugting 'n mens is. Enige aanslag op die lewe van die foetus word dus as moord behandel en sowel die moeder, as die persoon wat die aborsie gepleeg het is gestraf.⁸⁸ Die lewe van die moeder en die kind word in alle opsigte gelyk beskou en nóg die moeder nóg die genceesheer het die bevoegdheid om die een se lewe hoër as die ander te ag.⁸⁹

Dit is egter belangrik om daarop te let dat daar twee uitsonderings bestaan waar aborsie tog toelaatbaar is deur die Rooms-Katolieke Kerk. Dit is die behandeling van 'n buiwwangenskap en 'n uterus wat deur kanker aangetas is. Dit blyk tog die indirekte gevolg van wettige mediese praktyk te wees.⁹⁰

Die Joodse beskouing wat gebaseer is op die Bybelse bevel in Genesis 1:28 : "Wees brugbaar en vermeerder en vul die aarde.....", is in sterk teenkanting met aborsie. Met die verspreidheid van die Jode oor

88. DROWER, a.w., bl.25.

89. BECKER, a.w., bl.225.

90. DROWER, a.w., bl.26.

'n groot deel van die wêreld is dit uiters moeilik om 'n korrekte meningspeiling oor terapeutiese aborsie van hulle te verkry, maar gesaghebbendes stem saam dat die meerderheid nie 'n versigtige verslapping van die streng reëls sal teenstaan nie.

Protestantse teoloë verskil baie van mekaar.⁹¹ Helmut Thielicke, (Lutherse Kerk) en Paul Ramsay (Methodiste Kerk) sien geen verskil tussen die lewe van die moeder en die van die embrio nie en meen dat daar slegs in uiterste gevalle ingetree mag word. Fletcher (Episkopaal) is weer van mening dat geen ongewenste kind gebore mag word nie.

Die Methodiste Kerk is ten gunste van liberale aborsiewette maar die Anglikaanse Kerk laat aborsie slegs in uiterste gevalle toe. Baie konsertief is ook die Baptiste- en Pinksterkerke. Hulle laat aborsie slegs in ernstige gevalle toe.⁹² In die praktyk het die Protestantse Kerk geen definitiewe standpunt teenoor die saak ingeneem nie en laat dit aan die individu oor om sy eie houding te formuleer. Teoreties egter, is hulle vas in hul oortuiging dat die foetus en sy regte beskerm moet word.

Uit die verskillende Protestantse Kerke kan ons op drie sienings let wat hier uitgekristalliseer het.⁹³

91. DEMÛELENAERE, C., Dokters oor Abortus, Deel I, in Geneeskunde, November 1977, vol.19, no.11, bl.224.

92. ald.

93. DROWER, a.w., bl.27.

- (a) Die embrio word beskou 'n ontwikkelende menslike wese te wees net so heilig soos enige menselowe, maar selfs in dié geval kan terapeutiese aborsie aangewend word, waar dit werklik 'n voorkoming van groter nadeel sal wees.
- (b) Die opinie wat die meeste gehoor word is dat aborsie toelaatbaar is waar die moeder se liggaamlike of geestelike gesondheid in gevaar verkeer.
- (c) Die ander uiterste sien die moeder as iemand wat self kan besluit vir of teen 'n aborsie.

In 1972 het die Noord Transvaalse Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk 'n ondersoek na Geneeskundige Etiek ingestel. Die bevinding van die Kommissie was "dat die foetus 'n mens is vanaf bevrugting, dat die mens van onskatbare waarde is en dat menslike lewe beskerm moet word om ongehinderd te ontwikkel, insluitend alle fases van ontwikkeling van die foetus. Die mens neem deel aan God se skeppingswerk. Daarom is onverantwoordelike beëindiging van swangerskap en die doodmaak van die foetus gelykstaande aan moord."⁹⁴

Die volgende gronde⁹⁵ kan dan vir terapeutiese aborsie verantwoord wees.

- (a) waar die lewe van die moeder deur die voortgesette swangerskap bedreig word, of waar haar liggaamlike gesondheid na alle waarskynlikheid ernstig en permanent beskadig sal word,
- (b) waar 'n voortgesette swangerskap 'n ernstige psigiese verstoring by die vrou sal veroorsaak of een wat reeds bestaan sal vererger,

94. DEMGELENAERE, Deel I, a.w., bl.224.

95. ald. , bl.224-225. Sien ook DROWER, a.w., bl.28 e.v.

- (c) waar verkragting as wederregtelike bevrugting, buite die liefde om en sonder toestemming en as skending van die liggaam as tempel van Gods Gees, plaasgevind het, en onomstootlik bewys is,
- (d) waar die swanger moeder psigies so versteur is dat sy die sin en die betekenis en dus ook die gevolge van geslagsverkeer nie begryp nie,
- (e) waar die moontlikheid sterk is dat die kind wat gebore sal word liggaamlik of geestelik ernstige gebreke sal hê.

Dat die Bybel tog 'n sekere waarde aan 'n foetus toegeken het is seker. In die Wette van Moses word die volgende bevel gegee:

"En as manne met mekaar veg en 'n swanger vrou so stamp dat haar vrug afgaan, maar daar geen ander letsel is nie, moet hy sekerlik boete betaal soos die man van die vrou hom dit oplê, en hy moet dit deurskeidsregters gee. Maar is daar 'n letsel, dan moet jy gee lewe vir lewe."⁹⁶

Op grond hiervan kan dit volgens Professor Buys⁹⁷ afgelei word dat die Ou Testament 'n onderskeid tref tussen die waarde van die lewe van die moeder en dié van die kind. As die moeder sterf, moet die aanvaller ook sterf. Sterf die kind is daar 'n boete betaalbaar.

Die Nederduits Gereformeerde Kerk is glad nie ten gunste van die sogenaamde uitsonderings onder noodgevalle nie. Hy meen dat die gevalle vatbaar is

96. EXODUS 21: 22 en 23.

97. BUYS, P.W., Contemporary Ethical Problems (Lectures given at Korea Theological Seminary) (October 19-28, 1976.) ongep. diktaat, Potchefstroom, 1976, bl.8.

vir die grootste wanpraktyke en open die deur tot grootskaalse beoefening van vraag en aanbod onder die dekmantel van noodgevallye. Om aborsie vir persone tussen 21 jaar en 16 jaar wettig te maak sal slegs onsedelikheid en prostitusie in die hand werk.⁹⁸

In die saak S v Van Druten⁹⁹ behandel die landdros die verteenwoordigende standpunte van die moderne Christelike etici en kom dan tot die gevolgtrekking dat die Christene nie terapeutiese aborsie summier verwerp nie. Erkenning word in baie gevallye verleen byvoorbeeld waar die moeder se liggaamlike of geestelike gesondheid in die gedrang kom, of op eugenetiese gronde. Verder wys hy daarop dat die merkwaardige juis is dat die moderne wetenskap in 'n Christelike beskawing, vrygemaak deur die Renaissance en die Hervorming, gegroei het en nog voortbestaan.

"Die godsdienstige oorweging moet nie uit die oog verloor word nie. Hierdie faset van die saak is nog meer gekompliseerd as die mediese oordeelsmoeilikhede, want waar die medici ten minste grootliks eens is wat betref die geneeskundige norme, indien nie die optrede nie, is die verskillende gelowe, selfs in een land, heelwat meer uiteenlopend. Verskillende Kerke het nie dieselfde benadering tot die probleem nie en nogtans is dit eties en moreel noodsaaklik dat daar vir alle sienswysse voorsiening gemaak word."¹⁰⁰

(ii) DIE MEDICI

Statistieke toon dat die mees algemene grond vir beëindiging van swangerskap psigiatriese redes is. Hieroor

-
98. Handleiding van die Vierde Vergadering van die Nederduits Gereformeerde Kerk, gehou in Kaapstad op Woensdag 16 Oktober 1974 en volgende dae, bl.172, e.v.
99. S v Van Druten, bo.
100. REDAKTEUR, Simposium oor Terapeutiese Abortus, a.w., bl.709.

sê Middleton "One cannot escape the horrible thought that we (the medical profession) are being somewhat hypocritical as a profession to clutch at such a straw in order to meet the problem of abortion on 'demand'".¹⁰¹

Die tradisionele houding van geneeshere ten opsigte van die aborsieprobleem is konserwatief en terapeutiese aborsie word slegs in bepaalde gevalle toegelaat.

Die Hippokrates Eed wat tussen moord en aborsie onderskei, lees soos volg: "I will not give a fatal draught to anyone if I am asked nor will I give a woman means to procure an abortion."¹⁰²

In 1948 verklaar die Wêreld Mediese Vereniging in die deklarasie van Genève. "Ek sal die diepste agting vir die lewe van die mens vanaf die tyd van bevrugting handhaaf; selfs onder dreigement sal ek my kennis van die geneeskunde nie in stryd met die wette van menslikheid gebruik nie,"¹⁰³ en in 1949 lê hulle in die Deklarasie van London 'n Internasionale Kode van Mediese Etiek neer. Dit lui o.a.

"'n Geneesheer moet steeds in gedagte hou hoe belangrik dit is om die lewe van 'n mens vanaf die tyd van bevrugting tot die dood toe te behou"¹⁰⁴ en "'n Geneesheer is absolute lojaliteit en al die hulpmiddels van die wetenskap aan sy pasiënt verskuldig."¹⁰⁵

Op sy halfjaarlikse vergadering in Maart 1973 het die Suid-Afrikaanse Geneeskundige en Tandheelkundige

101. MIDDLETON, a.w., bl. 399.

102. DROWER, a.w., bl.17.

103. DEMÛELENAERE, Decl I, a.w., bl. 119.

104. ald.

105. ald.

Raad voorgestel dat aborsie slegs in sekere gevalle toegelaat moet word, soos dan ook uiteengesit in die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasië van 1975.

verskillende dokters hou verskillende menings oor aborsie. 'n Opname toon dat gedurende die tydperk van September 1976 tot dieselfde tyd in 1977 3,042 versoeke tot aborsie aan 120 dokters in Johannesburg gerig is. Die oorheersende meerderheid is van mening dat aborsiewette te streng is en dat hulle graag wysigings wil sien.¹⁰⁶ Baie dokters het die mening uitgespreek dat die huidige aborsie procedure te omslagtig is en ander weer dat elke geval op sy eie meriete behandel moet word. 'n Sertifikaat van 'n algemene praktisyn en een ander dokter, byvoorbeeld 'n ginekoloog of psigiater, behoort aanvaarbaar te wees. Lang onderhoude met panele van sosiale werkers, ginekoloë en psigiaters is tydrowend en tyd is belangrik by so 'n operasie.¹⁰⁷

Baie psigiaters voel dat 'n duideliker vasstelling van gronde waarop 'n aborsie gedoen kan word as bloot 'n ernstige bedreiging van haar liggaamlike of geestelike toestand' 'n groot behoefte is en die onsekerheid wat bestaan sal opklaar.¹⁰⁸ Hulle is ten gunste van meer liberale aborsiewette.

Sommige ginekoloë wil met meer diskresie optree deur inagneming van al die omstandighede en die neem van 'n eerlike besluit of aborsie geregverdig is of nie. Dit beteken nie aborsie op aanvraag nie, maar dui op 'n doeglike oorweging van gevalle soos swangerskap onder skoolmeisies, universiteitstudente en ongehude

106. GARBETT, S., Doctors want Changes to Abortion Act, in Star, 24 Nov. 1977, bl.19.

107. ald.

108. WESTMORR, J., Abortion in South Africa and Attitudes of Natal Medical Practitioners towards South African Abortion Legislation, ongep. diktaat, Sentrum vir toegepaste Maatskaplike Wetenskappe in samewerking met die Abortion Reform Action Group, Durban, 1977, bl.45. Vergelyk BOTHA, P.M.C., Die Rol van die Maatskaplike Werkster in die Voorkoming van Misdad, in Maatskaplike Werk, Maart 1974, Vol.10, no.1, bl.19.

moeders.¹⁰⁹

Die algemene praktisyn in sy rol as familiedokter is miskien meer bewus van die talryke probleme wat die geboorte van 'n ongewenste kind, of die spanning en probleme veroorsaak deur 'n onwettige aborsie, op 'n familie in sy geheel kan hê. Hy ken gewoonlik die vrou en haar omstandighede en is in 'n beter posisie om te bepaal of sy die vuurproef sal deurstaan.

'n Meningspeiling onder dokters in Pretoria gedurende 1975 toon dat die streng idealisme van 'n jong dokter met toenemende ouderdom verminder en blyk dat 98,3% van die meerderjariges en al die oueres bereid is om óf terapeutiese aborsie of onbeperkte aborsie toe te laat.¹¹⁰ Daar kon egter geen besondere verskil tussen die houding van algemene praktisyns en spesialiste afgelei word nie,¹¹¹ maar dit is duidelik dat godsdienstige opvoeding 'n groot invloed op die beskouing van die betrokke geneesheer het en dat kerklidmate nog betreklike getrou die houding van hul Kerk onderskryf.¹¹²

(iii) DIE GEMEENSKAPSOPVATTING

Die gemeenskapsopvatting speel 'n baie belangrike rol by die bespreking van die regmatigheid al dan nie van vrugafdrywing. Soos reeds opgemerk was dit juis die dryfkrag agter die meer liberale wetgewing wat in Duitsland, Amerika en Engeland ingevoer is en ook die rede waarom Nederlandse wetgewing in die verband as 'n dooie letter van die wet beskou word. Ook in

109. ald., bl.49

110. DEMOELENAERE, Deel I, a.w., bl. 220.

111. ald., bl.221.

112. ald.

Suid-Afrika was die gemeenskapsopvatting die prominente faktor wat aanleiding gegee het tot die verskyning op die Wetboek van die Wet op Vrugaafdrywing en Sterilisasië nr. 2/1975.

Die effek hiervan word mooi opgesom deur Strauss as hy sê "Law itself as it exists at any given moment, is nothing but a mirror of society itself. The law mirrors society with all its imperfections, its prides and its prejudices."¹¹³

Aangeleenthede soos geboortebepanking, aborsie, sterilisasië, prostitusie en homoseksualiteit is fundamenteel aan die menslike bestaan en daarom aan die beskerming van die gemeenskap. Hiervan is aborsie die mees ingewikkelde aangesien ons hier te doen het met die botsende belange van moeder en kind en 'n persoon se religieuse oortuiginge 'n bepalende rol speel.

Die wet is nie daar om die belange van die individu of bepaalde groep te dien nie, maar die belange van die gemeenskap. Armstrong meen dat dit toegegee moet word dat "South African Criminal Law as regards to abortion fails to keep pace with the new social permissiveness with regard to abortion."¹¹⁴

Pro-abortioniste sien aborsie as 'n logiese en wettige uitbreiding van kontrasepsie, 'n metode om bevolkingsgroei aan bande te lê en die reg van 'n vrou om oor haar eie liggaam te besluit.¹¹⁵

-
113. STRAUSS, Therapeutic Abortion and South African Law, a.w., bl.710.
114. ARMSTRONG, a.w., bl.247, Sien ook Redaksie, Die Dokter en Aborsie, in Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Obstetrie en Ginekologie, Mei 1971, vol.9, no.1, bl.1
115. Vgl. LEESON, M., Righteous Complaint, in Fair Lady, 17 September 1975, vol.11, no.15, bl.21 wat die teenoorgestelde houding inneem.

Baie voel dat aborsie 'n saak tussen die vrou en haar genceesheer alleen moet wees. Smith sê "There is much, of cause that is at stake in consideration of abortion, but the woman's right in a free society, to make the ultimate decision, however much informed by medical, moral and other opinions surely should be among the highest priorities and deserves safeguarding."¹¹⁶

Die houding van die Gesinsbeplanning-Assosiasie van Suid-Afrika¹¹⁷ met betrekking tot aborsie behels die volgende:

- (a) die behoefte aan beëindiging van swangerskap word nie beskou as 'n wenslike metode van gesinsbeplanning nie,
- (b) opvoeding in verantwoordelike seksuele verhoudings is uiters belangrik en dringend noodsaaklik. Dit geld vir alle ouderdomsgroepe en veral vir die adolessente,
- (c) wanneer aborsie uitgevoer is, is 'n volledige geboortebeperkingsdiens uiters belangrik,
- (d) dit is verkieslik dat 'n aborsie in die eerste twaalf weke van swangerskap uitgevoer word,
- (e) beëindiging van swangerskap moet hand aan hand gaan met terapeutiese hulp van sosiale werkers en psigiaters indien nodig.

Addisioneel tot die gevalle in die wet genoem is die groep van mening dat gronde vir aborsie uitgebrei kan word na die volgende:

116. SMITH, H.L., Ethics and the New Medicine, New York, 1970, bl.26 soos bespreek deur DROWER, a.w., bl.36. Vergelyk ook FERGUSON, A.L., Abortion, in S.A. Mediese Tydskrif, Augustus 1972, vol.46, no.34, bl.1194.

117. Ongep. Verslag van Die Gesinsbeplanning-Assosiasie gedateer 6 Augustus 1978.

- (a) waar geboortebepanking misluk het en die vrou gevolglik swanger raak,
- (b) waar swangerskap plaasvind na 'n sterilisasie operasie uitgevoer is,
- (c) waar swangerskap voorkom
 - (i) by vroue onder 16 jaar
 - (ii) by vroue bo 40 jaar
 - (iii) by vroue wat die stadium in hul lewe bereik het dat verdere swangerskappe 'n genoegsame gesondheidsprobleem sal meebring.

Gordon onderstreep die noodsaaklikheid om die peil van opvoeding te verhoog as hy sê "Those who advise abortion as a solution to social problems have failed to appreciate the fundamental difficulty that it is specifically the woman from these 'undesirable' families who do not avail themselves of birth control facilities and who will not voluntarily request abortions when they are pregnant. It requires a certain level of education, initiative and motivation before such woman become concerned about limiting their families. Their social problems cannot be cured by surgery, but if better wages are provided, and housing facilities are improved, and proper schooling is ensured, then family planning advice will be sought and accepted and the question of abortion will not arise."¹¹⁸

Opinies is uitgespreek deur die African Abortion Reform League wat meen dat die vrou alleen kan besluit of sy

118. GORDON, a.w., bl.728.

'n aborsie verlang of nie, met spesiale klem daarop dat geen kind ongewens behoort te wees nie. Verder is die Nasionale Raad vir Suid-Afrikaanse Vroue meer gematig as hulle slegs ten gunste is van aborsie by spesiale terapeutiese indikasies.

Die sosiologiese standpunt in die guns van wettiging van wat reeds in elk geval feit is, nl. vrylik beskikbare aborsies, is baie duidelik. So sê DeMuelenaere. "Die rede is suiwer pragmatis, nl. dit gebeur reeds en dit is verkeerd om ongewenste kinders in die wêreld te bring omdat hulle 'n groter kans het om 'n oorlas vir die samelewing te word. Baie sosiale probleme soos tienerhuwelike en buitewettelike kinders sal so opgelos word. Dit is veral die onervare vrou wat teen haar sin swanger raak, terwyl die werklike losbandige vrou versigtiger is. Voorbehoedmetodes en seksvoorligting is slegs doeltreffend waar die vrou reeds 'n redelike hoë graad van ontwikkeling bereik het. Die wêreld is reeds oorbevolk. Kerke word daarvan beskuldig dat hulle skynheilig is, en dat die reg om te lewe ook die reg behoort te wees om versorg en geliefd te wees."¹¹⁹

Erkenning van die reg van die foetus om te lewe lei tot die vraag watter soort lewe daar vir hom/haar wag. Ideaalgesproke behoort 'n kind binne 'n gesinsverband gebore te word waar hy/sy in liefde ontvang word en welkom is. Dit is die fondament van die ideale familie-eenheid.¹²⁰

Die doel van die wetsontwerp is om ener syds die getal van onwettige aborsies in Suid-Afrika te verminder.¹²¹ Waar aborsie nie toegelaat is deur wetgewing nie, het die vrou een van twee keuses, sy poog om self 'n vrugafdrywing te bewerkstellig, iets wat moeilik,

119. DEMUELENAERE, Deel I, a.w., bl.225

120. DROWER, a.w., bl.38.

121. ARMSTRONG, a.w., bl.252.

gevaarlike en dikwels onsuksesvol is, of sy probeer haar dokter ompraat om die wet te oortree of sy stel haarself in die hande van 'n onwettige vrugafdrywing. Laasgenoemde was altyd die mees populêre. Dit is die harde sosiale werklikheid, die bestaan van onwettige swaktoegesruste agterstraatvrugafdrywers. "Nothing will stop induced abortion, many women resort to it, the number who die or are mutilated by unskillful acts is considerable, there is something amiss with a moral order that ignores social reality, and it is better to have abortions performed in hospitals than howels."¹²²

Die sosiale behoefte is om die getal kriminele aborsies te verminder en hulle vreesaanjaende effekte uit die weg te ruim.

Uit 'n meningspeiling wat gedoen is onder dokters in Johannesburg blyk dit dat uit die 3,042 aansoeke om aborsie in een jaar, 1,029 onwettig gedoen is en 767 wettig oorsê aafghandel is. Hiervan sê die Abortion Reform Action Group. "These statistics demonstrate that legislation is being successfully bypassed by women wanting abortions either through the agency of illegal abortionists or by visiting overseas clinics"¹²³ en verder "Furthermore, having undergone the sordid and horrifying experience of having a back-street abortion, the woman may be subject to extreme psychological stress, and guilt feelings of having been involved in a process which policy-makers have chosen to label 'criminal'. Sixty three medical practitioners in Natal, stated that they had noticed adverse psychological effects

122. D.Z. A Thought on Abortion, in South African Law Journal, Februarie 1973, Vol. 90, no.1, bl.35-36.

123. BARON, A., Doctors want Easier Abortion - Survey, in Daily Mail, 25 November 1977, bl.16.

on women who had undergone backstreet operations.... It is obvious that even women undergoing a legal termination of pregnancy may well suffer from a syndrome of guilt feelings. But it is important to note that this is a socio-cultural definition of the act. When the social stigma attached to abortion begins to change, so does the experience of terminating an unwanted pregnancy become less of a tension-provoking crisis for the woman concerned.. This discussion has made two points clear:.... that the woman wanting to terminate unwanted pregnancies will do so, no matter what risks are involved, nor what consequence may follow the termination of a pregnancy by clinically unsafe methods."¹²⁴

Die kardinale vraag ontstaan nou of vryer aborsie effektief is om onwettige aborsies te beveg. Sal hierdie voorgestelde wetgewing die huidige situasie, wat 'n premie op agterstraatvrugafdrywers plaas, verander? In King v Die Staat het Regter Hiemstra die paradoksale situasie dat beperkte wettiging van aborsie eerder aborsies laat toeneem as afneem, beklemtoon. Die publieke mening verander as gevolg van sulke toegewings en die onwettige vrugafdrywer kry eerder simpatie as straf. So skryf Middleton "many of the countries which relaxed their abortion laws so to accomodate abortion for sosio-economic reasons are beginning to have second thoughts."¹²⁵

Die rede vir die oneffektiwiteit van sulke wetgewing blyk die gemiddelde vrou se behoefte vir onmiddellike en geheime aandag te wees. Sy vermy die tydrowende en moontlike beskamende vraestelling en oorweging wat 'n voorwaarde vir gedeeltelike gewettigde aborsie is.

124. WESTIMORS, J., a.w., bl. 20-21.

125. MIDDLETON, a.w., bl. 397.

Dit lyk asof die wet op balansering van moontlikhede gedoen is om te faal in sy sosiale doelstellings¹²⁶

Vroue word deur magdom redes gedryf tot onwettige aborsies, bv. reputasie, goeie naam, finansiële en huislike omstandighede ens. Dit blyk 'n sterk argument te wees vir wettiging van aborsie op aanvraag.

As die liggaamlike gevare en psigiologiese vrees vir agterstraat-aborsie in gedagte gehou word, dan lyk dit logies dat vrouens wettige toegang tot bekwame gelisensieerde geneeshere moet hê.

Vrye aborsie sal meer tred hou met die sosiale behoefte, asook met die vrou se behoefte vir privaatheid, geheimhouding en spoedigheid.

Tog is dit so dat daar vrese bestaan dat vrye aborsie die deure sal open tot grootskaalse immoraliteit en die geboortepyl in die teenoorgestelde rigting sal beïnvloed. Verder nog dat die psigiaters in 'n groter mate as huidig "will become the sole masters of life and death."¹²⁷

B. STERILISASIE.

Sterilisasie is een van die oudste metodes van vrugbaarheidsbeperking in moderne sin. Hippocrates het moeding gemaak daarvan, maar dit is eers in 1834 deur Van Blundell beskryf.¹²⁸

Sover terug as 1940 was daar reeds 26 wyses bekend waarop sterilisasie uitgevoer kon word. Vandag is daar natuurlik heelwat meer.¹²⁹

Die wet omskryf sterilisasie as 'n 'chirurgiese operasie wat verrig word ten einde die persoon op wie dit verrig word vir voortplanting onbekwaam te maak,

126. ARMSTRONG, a.w., bl.253.

127. STRAUSS, Therapeutic Abortion and South African Law, a.w., bl.462.

128. STEPTOE, P.C., Advances in Laparoscopic Sterilisation Techniques, in S.A. Mediese Tydskrif, Nov.1975, Vol.49, no.48, bl. 2019.

129. GAGE, N.C., Sterilization - The Vaginal Route Revisited, in S.A. Mediese Tydskrif, April 1978, vol.53, no.16, bl.631.

maar sluit nie kastrasie in nie, waar die persoon vir doeleindes van hierdie wet - nie in staat of bevoeg is om self daartoe geldig toe te stem nie."¹³⁰

Daar kan onderskei word tussen verskillende soorte van sterilisasie naamlik strafregtelike, eugenetiese, terapeutiese, kontrasepties en vrywillige sterilisasie.¹³¹

In die verlede is sterilisasie van regsweë ingestel om die gemeenskap te beskerm teen herhaling van onsedelike misdade en in die State van Washington en Nevada is die operasie uitgevoer op persone wat skuldig bevind is aan verkragting. Die statute wat strafregtelike sterilisasie in die V.S.A. gemagtig het, is aangeval op grond daarvan dat dit konstitusionele verbiedinge teen wrede en ongewone strawwe geweld aandoen.

Die Washington Statute is gevolglik herroep terwyl die van Nevada as onkonstitusioneel verklaar is.¹³²

Eugenetiese sterilisasie het betrekking op die individue wat bekend is aan 'n ernstige, oorerflike geestes of liggaamsgebrek te ly. Sterilisasie in die gevalle is daarop gerig om die genetiese kwaliteit van die volk te verbeter.

Verder sluit terapeutiese sterilisasie die gevalle in waar die operasie noodsaaklik is om 'n aangetasde orgaan te verwyder of as 'n wyse om die inherente gevaar aan swangerskap byvoorbeeld die groter gevaar van herhaalde keisersnee-geboortes te verwyder.

Kontraseptiese sterilisasie is uitsluitlik 'n metode om verdere geboortes te voorkom. Dit word volgens die wet in twee groepe verdeel naamlik dié waar die persoon self toestemming kan gee, dit is vrywillige sterilisasie en tweedens waar die persoon nie in staat

130. Wet op Vrugaafdrywing en Sterilisasie, no.2 van 1975.

131. DROWER, a.w., bl.328 e.v.

132. ald.

is om self geldig daartoe toe te stem nie.

Die indikasies vir sterilisasies waar die persoon nie self toestemming daartoe kan gee nie, is

- (a) 'n oorerflike toestand van so 'n aard dat 'n kind van hom of haar 'n ernstige stremmende liggaamlike of geestesgebrek sal hê,¹³³
- (b) 'n blywende geestesgebrek of defek waardeur hy of sy nie in staat is om die gevolglike implikasies van coitus te begryp of die ouerlike verantwoordelikheid vir die vrug van coitus te dra nie.¹³⁴

Sertifikate uitgereik deur twee geneeshere, waarvan een 'n psigiater moet wees, moet aantoon:

- (a) dat die betrokke persoon in staat is om kinders te verwek,
- (b) dat daar by hom/haar 'n oorerflike toestand aanwesig is, as gevolg waarvan die kinders verwek blywend liggaamlik of geestelik gebrekkig sal wees,
- (c) dat hy/sy as gevolg van permanente geestesgebrek nie die gevolglike implikasies van coitus begryp nie,
- (d) dat hy/sy as gevolg van 'n permanente geestesgebrek nie in staat is om die ouerlike verantwoordelikheid vir die vrug van coitus te dra nie.

Die toestemming van "die persoon wat regtens kan toestem" word in artikel 4 as voorvereiste vir sterilisasie gestel, maar die wet swyg met betrekking tot toestemming. Artikel 7(1)(e) bepaal slegs dat waar die toestemming van iemand anders as die pasiënt vir sterilisasie nodig is, die geneesheer wat kragtens artikel 6(1) magtiging vir die operasie verleen het, binne 21 dae na die

133. Artikel 4(a)(i)

134. Artikel 4(a)(ii)

vrugafdrywing die Sekretaris van Gesondheid in kennis moet stel van die naam en hoedanigheid van die toestemmende persoon. Stassen meen dat hier waarskynlik bedoel word gevalle waar die pasiënt as gevolg van jeugdigheid, swaksinnigheid of bewusteloosheid nie self kan toestem nie.¹³⁵

Die skriftelike magtiging van die Minister van Gesondheid is 'n vereiste. Verder moet skriftelike magtiging gegee word deur

- (a) die geneesheer in beheer van die staatsbeheerde inrigting waar die sterilisasie uitgevoer word,
- (b) of sy gemagtigde,
- (c) of die geneesheer gemagtig deur die bestuur van 'n inrigting wat deur die Minister van Gesondheid vir die doel aangewys is.

Sterilisasië mag uitgevoer word deur enige geneesheer al het hy die voorgeskrewe sertifikaat uitgereik. Die wetsbepaling met betrekking tot sterilisasië raak nie die regte van iemand wat daartoe in staat is om tot 'n operasië op hom of hearself toe te stem nie. So 'n persoon kan nog altyd gesteriliseer word mits die etiese standpunt van die Suid-Afrikaanse Geneeskundige en Tandheekkundige Raad oerbiedig word wat daarop neerkom dat, behalwe waar sterilisasië op suiwer mediese gronde beoog word, 'n sterilisasië-operasië nie uitgevoer mag word nie tensy:¹³⁶

- (a) die volle implikasies aan albei partye verduidelik is, of albei eggenote indien getroud,
- (b) die pasiënt, indien ongetroud, meerderjarig is,
- (c) skriftelike toestemming van die pasiënt of van albei eggenote indien getroud.

Sterilisasië van een van die partye sonder toestemming van die ander eggenoot word in Engeland beskou as

135. STASSEN, a.w., bl. 264

136. LIPPERT, G.O.F., e.a. Regmatige Vrugafdrywing en Sterilisasië in Geneeskunde, Sept. 1978, vol.18, no.9, bl.172.

verlating en die klem hier geplaas op die verwekking van kinders, sal dieselfde siening ook in Suid-Afrika geld. ¹³⁷

Oorerflike gebreke wat 'n indikasje is vir vrugafdrywing is in wese ook 'n idikasje vir sterilisasie onder die wet. 'Elywende geestesgebrek' of 'defek' beteken die aard en graad van geestesgesondheid wat die persoon onbevoeg maak ten opsigte van die verrigting van lewensvereistes.

Tensy daar enige bewyse of aanduidings tot die teendeel is, word gewoonlik vermoed dat 'n persoon anatomies en fisiologies in staat is om kinders te verwek.

Geldige toestemming tot so 'n operasie kan slegs verleen word indien die persoon.

- (a) Wilsvermoënd is - dit beteken, soos LIPPERT dit stel, dat hy/sy "verstandelik genoeg ontwikkel en nie deur geestesongesteldheid of beneweling verhoed word nie om kennis te kan neem van die beoogde geneeskundige ingreep, die aard en die gevolge van die ingreep te kan verstaan en 'n begeerte te kan vorm vir, of homself te kan versoen met die ingreep".¹³⁸
- (b) Kontraktuele handelingsbevoegdheid besit. Dit beteken dat 'n persoon meerderjarig moet wees en dit is wanneer hy/sy;
 - (i) tesame met die bereiking van die ouderdom van 21 jaar oor die nodige oordeel en ervaring beskik,
 - (ii) of getroud is,
 - (iii) of geskei is,
 - (iv) minderjarige is en suksesvol aansoek gedoen het om emansipasie. So nie, kan daar slegs toestemming verleen word deur die ouers of

137. MIDDLETON, a.w., bl.400. Sien ook O'NEIL en WATSON, a.w., bl.181.

138. LIPPERT, a.w., bl.173.

voog van die ongetroude minderjarige en die curator personae van die ~~w/s~~ onvermoënde meerderjarige.

Wanneer daar geen noodgreep ter sprake is nie, moet alle vereiste toestemming verkry word. Toestemming bly egter nie vir altyd geldig nie, maar vervul na drie maande waarna dit weer verkry moet word.¹³⁹

'n Persoon wat die sterilisasie-operasie aanvra moet ingelig word oor¹⁴⁰

- (a) die aard van die operatiewe ingreep,
- (b) die risiko verbonde aan die operasie,
- (c) die gevolge van die operasie.

Die aansoek kan mondelings geskied, maar dit word aanbeveel dat dit skriftelik geskied.

Behalwe vir die gevalle waar persone nie in staat is om toestemming te verleen tot 'n sterilisasie nie, was die operasie nog nooit onwettig in Suid-Afrika nie.¹⁴¹

Hierdie metode van vrugbaarheidsbeperking is tot onlangs min gebruik, maar gerieflikheidssterilisasie word volgens die huidige sedes meer en meer aanvaarbaar. Hiervan sê McMillan en Ross "Most couples have completed their families when they reach their early thirties. Without reliable contraception they can have *one* or more *unwanted* children, with severe disruptive effects on their marriage and on *the unwanted* children. The offer of a reliable and permanent method of contraception will contribute to greater matrimonial harmony, and to better fed, cared for and educated children and a happier life for everyone in the family."¹⁴²

139. LIPPERT, a.w., bl.174.

140. ald.

141. McMILLAN, J.H., en M. ROSS, Report on a Free Sterilization Service in Natal, in S.A. Medical Journal, Des. 1977, Vol.52, no.24, bl.980.

142. ald.

Nogtans betoog Lippert¹⁴³ dat dit te betwyfel is of sterilisasi deur blote gerief regverdigbaar is. Hy meen dat alleenlik genetiese oorwegings en die feit dat daar geen behoefte meer vir kinders is nie, voldoende rede is.

Verder word die klem ook daarop gelê dat die vrou veel sterker en dieper getref word deur onvrugbaarheid as gevolg van 'n operatiewe ingreep as onvrugbaarheid deur bereik van die menopouse. Sy ervaar gewoonlik 'n tydperk van geestelike verwarring en openbaar 'n algemene versteuring in haar verhoudingslewe.¹⁴⁴

Die Lane Kommissie¹⁴⁵ het tydens hul ondersoek wat die instelling van die nuwe wet voorafgegaan het, sterk klem gelê op die belangrikheid van deeglike bespreking en oordenking voordat sterilisasie aangevra word. Verder dat sterilisasie hoofsaaklik beperk moet word tot gevalle van mediese of genetiese noodsaaklikheid en waar albei ouers vas oortuig is dat hul geen kinders meer wil hê nie.

C. DIE ADMINISTRASIE VAN DIE WET

Wanneer 'n geneesheer 'n vrugafdrywing wil bewerkstellig moet die aansoek gerig word aan

- (a) in die geval van 'n staatsbeheerde liggaam, die geneesheer wat in beheer van die inrigting is of 'n geneesheer wat deur eersgenoemde vir die doel aangewys is.¹⁴⁶

143. LIPPERT, a.w., bl. 173.

144. Verlag van die Kommissie vir Onderzoek insake Christelike Etiek en Mediese Praktyk, 1973, bl.19.

145. Report of the Committee on Working of the Abortion Act, Vol.1, 1974, bl.168, so as bespreek deur DROWER, a.w., bl.320,c.v.

146. Artikel 6(1)(a)

- (b) in die geval van 'n inrigting deur die Minister vir die doel aangewys, 'n geneesheer wat vir die doel aangewys is deur die persoon wat die rigting bestuur.¹⁴⁷ Die voorgeskrewe vorms is by die geneeshere verkrygbaar en moet vergesel wees van die sertifikate hieronder genoem, asook die nodige toestemming.¹⁴⁸

Volledige persoonlike besonderhede van die persone betrokke, insluitend die ouderdom en identiteitsnommer van die pasiënt, registrasiedatums, identiteitsnommers en hoedanighede van die geneeshere moet verskaf word.¹⁴⁹

Die sertifikate word uitgereik met betrekking tot die toestand van die moeder.

- (a) liggaamlik - dat die swangerskap die lewe van die vrou in gevaarstel of haar liggaamlike gesondheid ernstig bedreig,¹⁵⁰
- (b) geestelik - dat die swangerskap 'n ernstige bedreiging vir die geestesgesondheid van die vrou uitmaak,¹⁵¹
- (c) onwettige vleeslike gemeenskap - by verkragting of bloedskanie 'n bevestiging dat die vrou ondervra is en dat verkragting of bloedskanie die oorsaak van die swangerskap is. By ontug met 'n vroulike idioot of swaksinnige - bevestiging dat sy wel 'n idioot of swaksinnige is,¹⁵²
- (d) met betrekking tot die ongebore kind - dat daar 'n ernstige gevaar van onherstelbare ernstige stremming as gevolg van liggaamlike of geestesgebrek bestaan.^{153.}

147. Artikel 6(1)(b)

148. Artikel 6(2)

149. Artikel 7(1)

150. Artikel 3(1)(a)

151. Artikel 3(1)(b)

152. Artikel 3(1)(d)

153. Artikel 3(1)(c)

Hierdie sertifikaat moet gegee word deur twee ander geneeshere.

- (a) wat op geen wyse mag behulpsaam wees met die betrokke vrugafdrywing nie, behalwe as ver- rigting van hul werksaamhede in diens van die Staat,
- (b) wat nie lede van dieselfde vennootskap of in diens van dieselfde werkgewer mag wees nie,¹⁵⁴
- (c) waarvan minstens een van die twee geneeshere vier jaar of meer as geneesheer moet praktiseer,¹⁵⁵
- (d) waarvan een 'n psigiater moet wees,¹⁵⁶
- (e) waarvan een die distriksgeneesheer moet wees waar die vrug as gevolg van verkragting of bloedskanie verwek is.¹⁵⁷

Waar onwettige vleeslike gemeenskap beweer word, word 'n volledige landdrossertifikaat vereis wat beweer:

- (a) dat 'n klagte by die polisie ingedien is en indien nie 'n aanvaarbare rede vir die versuim,¹⁵⁸
- (b) dat die polisie se stukke asook ondervraging op 'n oorwig van waarskynlikheid onwettige vleeslike gemeenskap aandui,¹⁵⁹
- (c) dat in die geval van beweerde bloedskanie, die betrokke vrou binne die verbode grade verwant is aan die persoon met wie sy na bewering bloed- skande gepleeg het.¹⁶⁰

154. Artikel 3(2)(a)

155. Artikel 3(3)(a)

156. Artikel 3(3)(b)

157. Artikel 3(3)(c)

158. Artikel 6(4)(a)(i)

159. Artikel 6(4)(a)(ii)

160. Artikel 6(4)(a)(iii)

(d) dat in die geval van beweerde verkragting of bloedskunde die vrou 'n beëdigde verklaring gegee dat die swangerskap wel die gevolg daarvan is.¹⁶¹

Vrugafdrywing word gedoen in Staatsbeheerde inrigtings of ander inrigtings deur die Minister gemagtig.¹⁶²

Binne 21 dae nadat die operasie uitgevoer is, moet die Sekretaris van Gesondheid die verlening van bedoelde magtiging per aangetekende pos vertroulik meegedeel word.¹⁶³

'n Geneesheer, verpleegster of iemand wat in 'n ander hoedanigheid werkzaam is, is nie verplig om deel te neem of hulp te verleen met 'n vrugafdrywing bedoel in artikel 3 nie.¹⁶⁴

Basies besit 'n vrou die selfstandige beskikkingsbevoegdheid oor haar eie liggaam. Omdat die vrou nou in gevaar verkeer, kan die man nie 'n vrugafdrywing verhinder nie en omdat die wet spesifiek voorsiening maak vir vrugafdrywing op hierdie gronde blyk dit of die man se toestemming onnodig is.¹⁶⁵

'n Meerderjarige vrou moet toestem tot die operasie tensy dit 'n noodgeval is en haar toestemming nie verkry kan word nie.

Wanneer die vrou getroud is, is die tradisionele mening dat die man se toestemming ook nodig is en sou hy oorgesien word, sou dit 'n iniuria teenoor hom wees.¹⁶⁶

161. Artikel 6(4)(b)

162. Artikel 5

163. Artikel 7(1)

164. Artikel 9

165. LIPPERT, a.w., bl.171

166. STRAUSS, S.A. Some Comments in the Abortion and Sterilisation Act 2 of 1975 after One Years Operation. Legal Aspects, a.w., bl. 122-124.

Tog meen Hahlo¹⁶⁷ dat 'n man geen reg het om die vrou te dwing om sy kind te dra nie en Olmesdahl sê daarvan "with respect such view is insupportable on both authority and principle."¹⁶⁸

Ons het hier drie botsende belange naamlik dié van die vader, moeder en nog ongeboore kind. Strauss meen "that in view of the fact that the act extended the legal possibility of abortion largely in recognition of the woman's interest, the husband should have no veto right except in regard to the potentially handicapped child."¹⁶⁹

'n Dokter behoort aan te dring op skriftelike toestemming van die man. Indien toestemming deur iemand anders as die pasiënt gegee word, moet die volle name, verwantskap en hoedanigheid van die persoon vermeld word. Waar daar 'n 'ernstige' gevaar bestaan dat die kind liggaamlik of geestelike gestrem sal word is albei ouers se toestemming 'n vereiste vir aborsie.

Dit is duidelik dat die verkryging van 'n aborsie nie maklik is nie, maar met enkele uitsonderings blyk die bepalinge van die wet redelik as in ag geneem word dat daar beskerming verleen moet word aan die dokter, die moeder en die ongeboore kind.

Die sertifiserende geneeshere hoef nie die woorde 'na my oordeel' in hul sertifikaat aan te haal nie, hoewel hul tog eintlik hul oordeel weergee. Lippert¹⁷⁰ meen dat die uitdrukking aan 'n geneesheer diskresionêre magte verleen, dit wil sê onafhanklikheid van ander opinies.

Die verkryging van die sertifikate deur mediese praktisyne hoef egter geen vertraging te veroorsaak nie.

167. HAHLO, H.R., Nasciturus in the Limelight, in South African Law Journal, 1974, vol.91, no.1, bl.76-77.

168. OLMESDAHL, a.w., bl.215.

169. STRAUSS, Some Comments on the Abortion and Sterilization Act 2 of 1975. After One Years Operation, a.w., bl.121.

170. LIPPERT, a.w., bl.171.

Aborsies sal baie selde of ooit in die plattelandse hospitaal uitgevoer word waar daar 'n gebrek aan genees- here ondervind word en minder as drie geneeshere is. Reëlins verloop goed en vlot deur middel van tele- gramdiens.¹⁷¹ In die stede word blykbaar min of geen probleem ondervind met vertraging in die verband en kan die hele prosedure, vandat die pasiënt deur die eerste geneesheer vir aborsie aanbeveel is tot by uitvoering van die operasie, in slegs 7 dae afgehandel word.¹⁷²

As die pasiënt se eie dokter 'n sertifikaat gee, mag hy nie die operasie uitvoer nie, maar dit beteken nie dat hy nie aanwesig mag wees om die vrou geestelike bystand te verleen nie.

Die Nasionale Raad van Suid-Afrikaanse Vroue¹⁷³ kritiseer enkele aspekte van die wet. Hulle sê:

- (a) Artikel 3(3)(a) behoort nie 'n vereiste 4 jaar praktykondervinding te stel vir 'n geneesheer wat 'n sertifikaat aanbring nie - 2 jaar is voldoende,
- (b) Artikel 3(3)(b) behoort gewysig te word om ook 'n private psigiater in te sluit en nie slegs 'n staatspsigiater vereis nie,
- (c) die wet behoort nie gewysig te word ten opsigte van die vereiste van staatsbeheerde inrigtings nie. Dit is noodsaaklik vir veiligheid, sorg en beskerming van die pasiënt na operasie.

Wat die eerste beswaar betref, voel geneeshere oor die algemeen dat die tydperk van 4 jaar nie te lank is nie,

-
- 171. Volgens Dr. Visser ginekoloog van die Mediese Fakulteit, Universiteit van die O.V.S. Bloemfontein, op 'n Kongres oor aborsie gehou in Kaapstad op 1 Februarie 1978.
 - 172. Persoonlike onderhoud met Prof. Wessels, psigiater van die Universitas Hospitaal, Bloemfontein op 13 Mei 1978.
 - 173. Persoonlike onderhoud met Mev. F.A. Amoore lid van die Bloemfonteinse tak van die Raad op 20 Maart 1978.

aangesien daar dan met 'n geneesheer te doen gekry word, wat, weens sy langer diens, moeiliker voor 'n versoeking sal swig om 'n smekende meisie haar sin te gee.

In die tweede verband meen Dr. Visser¹⁷⁴ dat, afgesien van die feit dat die staatspsigiater maklik bekombaar is, hy 'n salaris ontvang wat in teenstelling met die privaatsigiater, die publiek teen uitbuiting beskerm.

Afgesien daarvan dat aborsie in baie lande gewettig is, blyk dit dat swanger vrouens hul eerder na die agterstrate begeef om 'n onwettige aborsie te ondergaan, omdat die vertroulikheid van hul geval vir hul baie belangrik is.¹⁷⁵

174. Dr. VISSER, bo.

175. DROWER, a.w., bl.40.

HOOFSTUK VI

GEVOLGTREKKINGS

Dit blyk dat die wetgewer in Suid-Afrika beter daarin geslaag het om uiting te gee aan die regsgevoel van die gemeenskap as in lande soos Nederland en Duitsland waar die streng wetsvoorskrifte teen aborsie op die Wetboek geplaas is, maar in praktyk 'n doolie letter van die wet geword het omdat daar nie tred gehou is met die behoeftes en opvatting van die gemeenskap nie.

Afgesien hiervan is die stryd teen die groot vyand naamlik agterstraat-aborsie, nog geensins iets van die verlede nie en iets waarmee ons sal moet saamleef solank daar wetgewing bestaan wat vrye aborsie verbied. Doel-treffende seksvoorligting en deeglike onderrig in die gebruik van voorbehoedmiddels behoort 'n groot rol te speel in die voorkoming daarvan dat 'n aborsie gebruik word as 'n voorbehoedmiddel wat te laat aangewend word. Die vrye beskikbaarstelling van voorbehoedmiddels het egter al in 'n mate onsedelikheid in die hand gewerk, die groot beswaar wat deur talle mense en veral die Kerk geopper word teen aborsie op aanvraag.

Dit blyk dat die wetgewer die probleem van aborsie te eng beskou en nie die behoeftes van die gemeenskap heeltemal bevredig nie. Net soos die mediese en eugenetiese gronde vir aborsie met die jare uitgekristalliseer het en in 'n wet neergelê is, is daar 'n behoefte dat die wetgewer ook die maatskaplike omstandighede in oënskou moet neem. Dit is hierdie gevalle waarvoor die wetgewer nie voorsiening maak nie wat 'n swanger vrou of meisie dryf om haar lewe op die spel te plaas in 'n donker agterstraat-kamer van 'n kriminele vrugafdrywer tot wie sy haar in die uiterste wanhoop wend.

Geensins beteken dit nou dat aborsie op aanvraag hier bepleit word nie. Dieselfde streng optrede as die huidige behoort steeds vereis te word, maar 'n paneel bestaande uit 'n dokter, psigiater en maatskaplike werkster behoort in staat te wees om ook die maatskaplike omstandighede van elke individuele geval deeglik te oorweeg. Hulle kan besluit of die moeder wat reeds nege kinders grootgemaak

het en net nie 'n tiende kan bekostig nie se spesifieke geval 'n aborsie regverdig.

Ook kan oorweging geskenk word aan die gevalle waar jong tienaers 'n gedwonge huwelik moet aangaan of 'n onwelkome kind se enigste heenkome 'n weeshuis of sodanige inrigting sal wees.

Daar is verdere kritiek teen die wet naamlik dat dit sleutelsterme ongedifferensieerd laat soos byvoorbeeld die woord 'ernstig' in artikels 3(1)(a), 3(1)(b) en 3(1)(c). Deur die term nie nader te omskryf nie word medici in die duister gelaat en voel onseker oor waar die streep getrek moet word. Dit blyk dat die meerderheid van hulle ten gunste is van meer liberale aborsiewette.

Die Kerke in Suid-Afrika huldig 'n redelike konserwatiwewestandpunt, maar daar word aangetoon dat, hoewel 'n sekere waarde aan die foetus toegeken word, Die Bybel die lewe van die moeder hoër ag.

Natuurlik is dit maklik om agteroor te sit en teoreties te verklaar dat aborsie 'n sonde is en neerkom op 'n oortreding van die sesde gebod. Maar dit is 'n heeltemal ander saak as jy persoonlik betrokke raak by die probleem en dit jou lewe is wat in gevaar verkeer, jou kind wat wreed verkrag is of as 'n jong tiener die verantwoordelikheid van moederskap moet aanvaar.

BIBLIOGRAFIE

1. ARMSTRONG, N.W., The New Abortion Bill - Medicine and Society, in Responsa Meridiana, Sept. 1973, vol.2, no.5.
2. BARON, A., Doctors want Easier Abortion - Survey, in Daily Mail, 25 Nov..1977.
3. BARNARD, C., Chris Barnard oor Aborsie, Genadedood en Chris Barnard, in Huisgenoot, 30 Jun. 1978, nr.26.
4. BARNARD, T.A., e.a., Aborsie: 'n Juridiese? 'n Etiese en Regstegniese Vraagstuk, ongep. artikel, Departement van Regsetiek, Universiteit van Potchefstroom, 1977.
5. BATES, J.E., en E.S. ZAWADZKI, Criminal Abortion, Springfield, 1964.
6. BECKER, A.L., Symposium on Abortion. Therapeutic Abortion - A Psychiatric Point of View, in Medical Proceedings, Julie 1971, vol.17, no.15.
7. BERTRAND, A.R.L., The Abortion and Sterilization Act 2 of 1975: A third opinion (Part 1), in Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Strafreg en Kriminologie, Nov.1977, vol.1, no.3.
8. BOTHA, P.M.C., Die Rol van die Maatskaplike Werkster in die Voorkoming van Misdaad, in Maatskaplike Werk, Maart 1974, vol.10, no.1.

9. BUYS, P.W., Contemporary Ethical Problems (Lectures given at Korea Theological Seminary) (Oct. 19-20, 1976.), ongep. diktaat, Potchefstroom, 1976.
10. BURCHELL, E.M., Recent Cases. Attempt to Commit the Impossible, in The South African Law Journal, Nov. 1956, vol. 73, no. 4.
11. DEMUELENARE, C., Dokters oor Abortus, Deel I, in Geneeskunde, Nov. 1977, vol. 19, no. 11.
12. DIJS., Dokters oor Abortus, Deel II, in Geneeskunde, Nov. 1977, vol. 19, no. 11.
13. DE VILLIERS, J.N., The Indications for Therapeutic Abortion - An Obstetrician's Point of View, in S.A. Medical Journal, Julie 1968, Vol. 42, no. 28.
14. DE WET, J.C., Strafreg, 3de uitg., deur J.C. de Wet, Durban, 1975.
en
H.L. SWANEPOEL,
15. DROWER, S.J., A Survey of Patients referred for Therapeutic Abortion on Psychiatric Grounds in a Cape Town Provincial Hospital, ongep. verhandeling, Univ. van Kaapstad, 1977.
16. DUVENHAGE, B., Abortus Provocatus vanuit Etiese Gesigspunt, in Die Suid-Afrikaanse Vereniging vir die bevordering van Christelike Wetenskap, 1971, vol. 30

17. DU PLESSIS, A.J., Aborsie, in Op die Voorpos, Jan. 1976, vol.45, no.1.
18. DZ , A Thought on Abortion, in South African Law Journal, Feb. 1973, vol. 90, no. 1.
19. ELY, J.H., The Wages of Crying Wolf : A Comment, in Yale Law Journal, April 1974, vol. 82, no.2.
20. FABRICIUS, H.J. Aspects of the Abortion Reform in West Germany, in Tydskrif vir Hedendaagse Romeins-Hollandse Reg, Feb. 1976, vol.39, no. 1.
21. FERGUSON, A.L., Abortion, in S.A. Mediese Tydskrif, Aug. 1972, vol.46, no.34.
22. FRUIN, J.A., Nederlandsche Wetboeken, 'S-Gravenhage, 1976.
23. GARDINER, F.G., en C.W.H. LANSDOWN. South African Criminal Law and Procedure, vol.II, 6de uitg., Kaapstad, 1957.
24. GARBETT, S., Doctors want Changes to Abortion Act, in Star, 24 Nov. 1977.
25. GAGE, N.C., Sterilization - The Vaginale Route Revisted, in S.A. Mediese Tydskrif, April 1978, vol. 53, no.16.
26. GORDON, D.A., The Unborn Plaintiff, in Journal of Forensic Medicine, 1965, vol.12, no.3.

27. GORDON, H., Genetical, Social and Medical Aspects of Abortion, in S.A. Medical Journal, Jul. 1968, vol.42, no.28.
28. HAHLO, H.R., Nasciturus in the Limelight, in South African Law Journal, 1974, vol. 91, no.1.
29. HARRISON, E., Abortion : The Winds of Change Confounded?, in Natal University Law Review, 1973, vol.1, no.2.
30. HERMESDORF, B.H.D., Abortus utriusque iuris, in Nederlands Juristenblad, Feb.1978, vol.53.
31. HIEMSTRA, V.G., Die Suid-Afrikaanse Strafproseswet, 2de uitg., Durban, 1977.
32. HUNT, P.M.A., South African Criminal Law and Procedure, vol.II, Common Law Crimes, Kaapstad, 1970.
33. JENKINS, T.,e.a., Prenatal Diagnosis and Selective Abortion, in S.A. Medical Journal, Des. 1976, vol.50, no.53.
34. KOMMERS, D.P., Abortion and Constitution : United States and West Germany, in American Journal of Comparative Law, Lente 1977, vol. 25, no.2.
35. KOMMISSIE VAN ONDERSOEK, Wetsontwerp op Vrugafdrying en Sterilisasie, verslag, 1973 - 1974, RP 68/1974.
36. KRÜGER, K., Value of the Unborn Child : Abortion and Christian Ethics, in Journal of Theology for Southern Africa, Maart 1973, vol.2.

37. LEESON, M., Righteous Complaint, in Fair Lady,
17 Sept., 1975, vol.11, no.15.
38. LIPPERT, G.O.F., Regmatige Vrugaafdrywing en
e.a. Sterilisasie, in Geneeskunde,
Sept. 1976, vol.18, no.9.
39. McMILLAN, J.H., Report on a Free Sterilization
EN M. ROSS, Service in Natal, in S.A. Medical
Journal, Des. 1977, vol.52, no.24.
40. MIDDLETON, J., Abortion, in De Rebus Procuratoriis,
Sept. 1972, no.57.
41. MOSS, G.W., Abortion Statutes after DanForth:
An examination, in Journal of
Family Law, 1976-1977, vol.15, no.3.
42. MULDER, G.E., Nieuws van het Abortusfront, in
Delikt en Delinkwent, Junie 1975,
vol.5, no.6.
43. OLMESDAHL, M.C.J., Abortion and the Husband's Consent,
in Natal University Law Review,
1975, vol.1, no.4.
44. O'NEILL, P.T., en The Father and the Unborn Child,
I. WATSON, in Modern Law Review, Maart 1975,
vol.38, no.2.
45. OLIVIER, J.A., Geregtelike Geneeskunde, ongep.
klasdiktaat, U.O.V.S., 1977.
46. OLIVIER, P.J.J. Die Suid-Afrikaanse Persone en
Familie reg, Eerste uitgawe,
Tweede druk, Durban, 1977.
47. REDAKTEUR, Die Dokter en Aborsie, in S.A.
Tydskrif vir Obstetrie en
Ginekologie, Mei 1971, vol.9,
no.1.

48. DIES., Simposium oor Terapeutiese Abortus,
in S. A. Tydskrif vir Geneeskunde,
Julie 1968, vol.42, no.28.
49. DIES., Legal Abortion Reviewed, in The
Medico Legal Journal, vol.42, no.2.
50. DIES., Pro-Life Bulletin, April 1978, no.1.
51. SCURATOR, Nuus en Kommentaar. Eggenoot
Verloor Geding oor Sy Ongebore Baba,
in De Rebus Procuratorius, Aug. 1978,
no.128.
52. SCHREIBER, S., New York Abortion, in Fair Lady,
29 Maart 1974, vol.10, no.7.
53. SIMONSZ, C.G.A., Psychiatric Indications for The
Termination of Pregnancy, in S. A.
Medical Journal, Julie 1968, vol.42,
no.28.
54. SINODE VAN DIE Handleiding van die Vierde Vergadering
N.G. KERK, van die Algemene Sinode van die
Nederduits Gereformeerde Kerk,
Kaapstad, 1974.
55. SMIT, P.C., Regsvereistes vir Lewendige Geboorte
of Regsvereistes vir die Totstandkoming
van die Natuurlike Persoon, in Tydskrif
vir Regswetenskap, Junie 1977, vol.2,
no.1.
56. DIES., Wetlike Gronde vir Swangerskaponder-
breking, ongep. klasdiktaat, U.O.V.S.,
1977.
57. DIES., Aspekte van die Wet op Vrugafdrywing
en Sterilisasie, 1975, in Tydskrif
vir Regswetenskap, Okt. 1956, vol.1,
no.2.

58. SMITH, J., en B. HOGAN, Criminal Law, 3de uitg., London, 1973.
59. STASSEN, J.C., Die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasie 2 van 1975, in Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse Reg, 1976, vol.1, no.2.
60. STRAUSS, S.A., Some Comments on the Abortion and Sterilization Act 2 of 1975: After One Year's Operation: Legal Aspects, in S-A Tydskrif vir Strafrege en Kriminologie, Julie 1977, vol.1, no.2.
61. DIES., Therapeutic Abortion and South African Law, in S. A. Medical Journal, Jul.1968, vol.42, no.28.
62. DIES., Aantekeninge. Regverdiging van Vrugafdrywing. Twee belangwekkende Uitsprake, in Tydskrif vir Hedendaags Romeins-Hollandse Reg, 1972, vol.35, no.1.
63. STRAUSS, S.A., en M.J.STRYDOM, Die Suid-Afrikaanse Geneeskundige Reg, Pretoria, 1967.
64. STEPTOE, P.C., Advances in Leparoscopic Sterilization Techniques, in SA-Mediese Tydskrif, vol. 49, no.48.
65. STRAFPROSESWET, Wet nr. 51 van 1977.
66. STAR BUREAU, Judge rules against Husband's Plea for His Unborn Baby, in Star, 24 Mei 1978.

67. VAN DYK, H.P., Die Probleem van Ondeugdelike Poging,
in Tydskrif vir Hedendaagse Romeins-
Hollandse Reg, 1957.
68. VAN DER HEIJDEN, P.F., Een Tussenstand in de Abortus
Strafzaken, in Nederlands Juristen
blad, Feb. 1978, vol.53.
69. VALKHOFF, J., Abortus Provocatus en Strafre,
Haarlem, 1933.
70. VAN OOSTEN, F.F.W., Regmatige Vrugafdrywing, in
De Iure, Okt. 1977, vol.2, no.10.
71. DIES., Abortion - Adieu Common Law,
in South African Law Journal,
Nov.1976, vol. 93, no.4.
72. VOLKSRAAD, Hansard Verslae, 10 Feb. 1975,
vol. 55, kolomne 482-483.
73. WATTS, W.J., Cvid, the Law and Roman Society on
Abortion, in Acta Classica, 1973,
vol.16.
74. WESSELS, I., Oor Aborsie swyg Niemand meer nie,
in Sarie Marais, 26 April 1972,
vol.23, no.21.
75. WESTMORE, J., Abortion in South Africa and Attitudes
of Natal Medical Practitioners towards
South African Abortion Legislation,
ongep. diktaat, Sentrum vir toegepaste
Maatskaplike wetenskappe in samewerking
met die Abortion Reform Action Group,
Durban, 1977.

76. WILLIAMS, G., The Sanctity of Life and Criminal Law, New York, 1970.
77. WET OP
VRUCANDRYWING EN
STERILISASIE. Wet no. 2 van 1975.
78. WET OP
GEESTESGEBREKEN. Wet no. 38 van 1916, soos
gewysig.
79. WETBOEK. Strafgesetzbuch,
9de uitg., deel 2, 1974.

REGISTER VAN AANGEHAALDE BESLISSINGS.

BERGMAN vs. FERGUSON, 1948 Ongerapporteerde saak.
DOE vs. BOLTON, 410 U.S. 179 (1973)
KING vs. DIE STAAT, 1971(2) PH H103(T) 213.
ROE vs. WADE, 410 U.S. 113 (1973).
R vs. BOURNE, (1939) 1 K.E. 472 (1838) 3 all E.R.615.
R vs. BROWN, (1899) 63 J.P. 790.
R vs. CLAASSEN, 1936 C.P.D. 28.
R vs. DAVIES, 1956(3) S.A. 52(A).
R vs. FREESTONE, 1913 T.P.D. 758.
R vs. MADOMBWE, 1977(3) S.A. 1008.
R vs. MATTHEWS, 1943 C.P.D. 8.
S vs. KRUGER, 1976(3) S.A. 290(0).
S vs. VAN DRUTEN, 1971 ongerapporteerde saak in die
Streekshof van die Transvaalse
Afdeling.

